

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดพะเยา

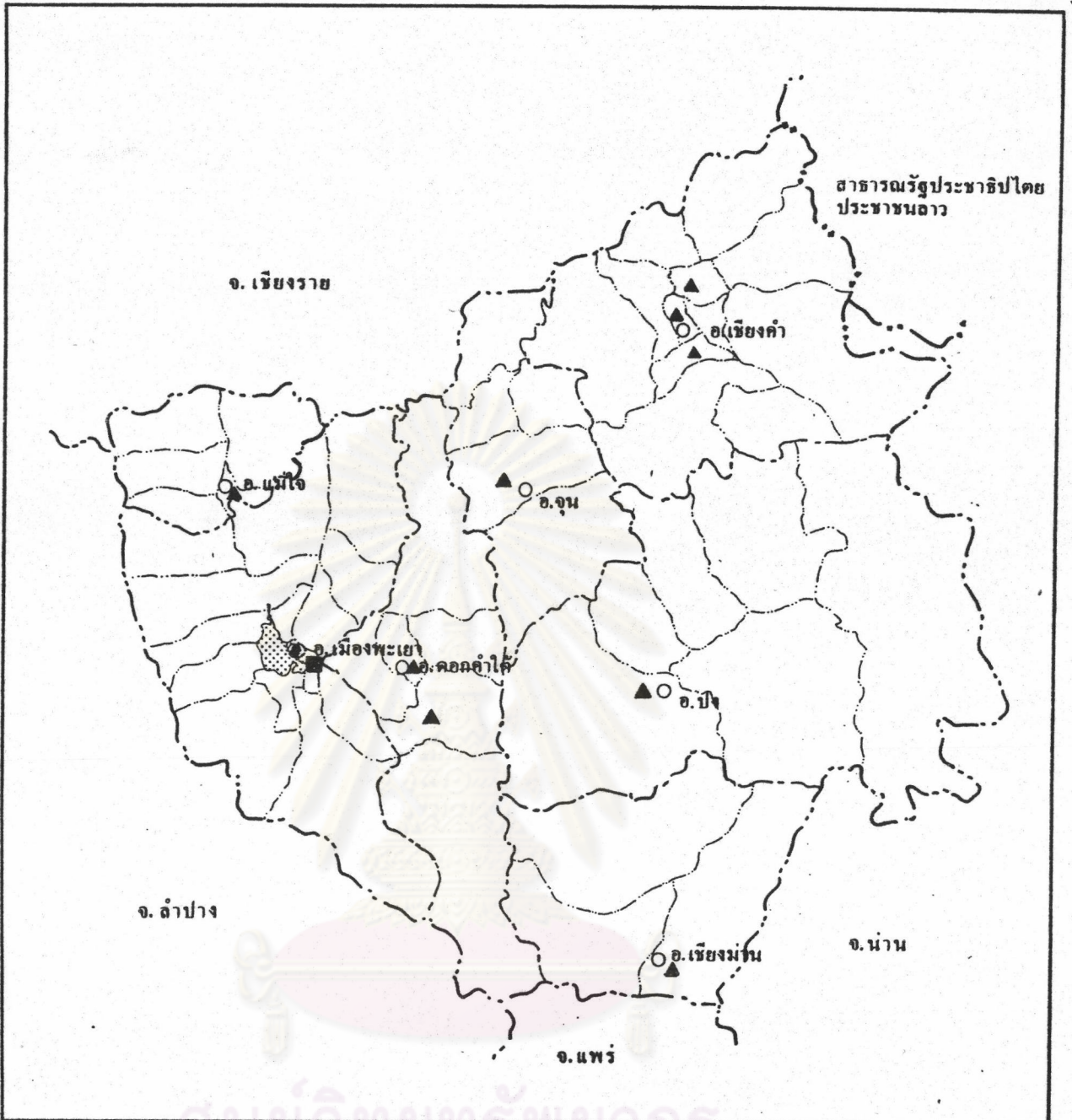
ลักษณะทั่วไปของจังหวัดพะเยา

3.1 ลักษณะกายภาพ

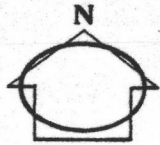
3.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ทางเหนือตอนบนทางด้านตะวันออกของประเทศไทยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศา 44 ลิบดาเหนือ ถึง 19 องศา 44 ลิบดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 40 ลิบดาตะวันออก ถึง 100 องศา 40 ลิบดาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 397 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ประมาณ 735 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอพานและอำเภอเทิงจังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แขวงไชยบุรีประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อำเภอท่าวังผาและกิ่งอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภองาว จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง:	ที่ตั้งและเขตปกครอง	แผนที่: 3.1
●	จังหวัด	
○	อำเภอ	
■	เทศบาล	
▲	สุขาภิบาล	
ที่มา:	--- -- -- -- -- เส้นเขตประเทศ - - - - - จังหวัด - · - · - อำเภอ - · - · - ตำบล	มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพะเยา มีเนื้อที่ประมาณ 6,335.06 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 3,959,406 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,550 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ราบของจังหวัดส่วนมากอยู่ในระหว่างหุบเขาจึงเป็นที่ราบที่มีระดับสูง และมีขนาดไม่กว้างนักโดยมีเทือกเขาสูงอยู่ทางทิศตะวันตก ทิศตะวันออกเฉียงใต้และตอนกลางของจังหวัด เทือกเขาที่สำคัญได้แก่ ดอยสูงลิงกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สูก ดอยขุนแม่ฝาก ดอยขุนแม่ต้า ดอยขุนแม่ต๋อม พื้นที่ป่าไม้มีทั้งหมดประมาณ 1,849,438 ไร่ หรือ ร้อยละ 46.71 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบและป่าไม้เบญจพรรณกระจายอยู่ทั่วไป อำเภอที่มีป่าไม้หนาแน่นได้แก่ อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน อำเภอปงและอำเภอเมืองพะเยา ไม้ที่สำคัญมีหลายชนิดเช่น ลัก ประดู่ มะค่า ชิงชัน ยาง เต็ง รัง เป็นต้น ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบสูงและภูเขา มีระดับความสูงตั้งแต่ 300-1,550 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางพื้นที่ราบของจังหวัดส่วนมากอยู่ในระหว่างหุบเขา จึงเป็นที่ราบที่มีระดับสูงและมีขนาดไม่กว้างนัก

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดพะเยาเป็นป่าไม้ และล้อมรอบด้วยภูเขา จึงทำให้มีอากาศหนาวมากในฤดูหนาวและอากาศไม่ร้อนจัดในฤดูร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 25.58 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.13 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 35.11 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด เดือนมกราคมเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นที่สุด

ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดพะเยาเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 782.2 มิลลิเมตร และเดือนธันวาคมมีปริมาณฝนที่ตกมากที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง จำนวน 52.4 มิลลิเมตร การเกิดฝนของจังหวัดพะเยาเกิดได้ 3 แบบ คือ เกิดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นลมประจำของภูมิภาคแถบนี้ ฝนประเภทนี้จะตกบ่อยและประจำทำให้เกิดเป็นฤดูฝนขึ้น แบบที่ 2 เกิดจากพายุหมุนส่วนมากเป็นพายุดีเปรสชันซึ่งก่อตัวขึ้นในทะเลจีนใต้มหาสมุทรแปซิฟิก และพายุฝนพายุคะนอง ซึ่งเกิดจากการถ่ายเทมวลอากาศอย่างรวดเร็วมักเกิดขึ้นในช่วงฤดูร้อนที่มีอากาศร้อนจัด

จังหวัดพะเยา มีภูมิอากาศแบบโซนร้อนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และแบ่งลักษณะลมฟ้าอากาศออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน (ดูตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 แสดงอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนแต่ละเดือนในจังหวัดพะเยา

เดือน	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)			ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนฝนที่ตกมากที่สุดภายใน 24 ชม. (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย		
มกราคม	6.2	30.5	19.57	00.0	00.0
กุมภาพันธ์	9.0	33.0	22.17	21.9	14.1
มีนาคม	14.0	39.7	27.66	00.0	00.0
เมษายน	20.5	41.4	31.18	31.3	11.3
พฤษภาคม	22.9	40.7	31.02	11.5	5.5
มิถุนายน	22.5	40.0	29.93	24.8	11.7
กรกฎาคม	21.5	37.0	27.10	126.4	22.4
สิงหาคม	21.4	34.8	27.65	75.2	39.7
กันยายน	21.0	33.5	27.02	186.4	43.3
ตุลาคม	16.0	31.5	23.30	173.7	40.1
พฤศจิกายน	10.5	31.0	21.57	26.7	22.5
ธันวาคม	8.6	28.2	18.78	104.3	52.4
รวมทั้งปี	181.5	421.3	306.95	782.2	-
เฉลี่ยทั้งปี	15.13	35.11	25.58	-	-

ที่มา : สถานีตรวจอากาศจังหวัดพะเยา, 2535.

3.2 การปกครองและการบริหารงานราชการ

3.2.1 เขตการปกครอง

จังหวัดพะเยาแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาค เป็น 7 อำเภอ 64 ตำบล 677 หมู่บ้านในจำนวนนี้เป็นตำบลที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองพะเยา 2 ตำบล คือ ตำบลเวียง และตำบลแม่ต้า มีสุขาภิบาลทั้งสิ้น 10 สุขาภิบาล เมื่อพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่แต่ละอำเภอในจังหวัดแล้ว พบว่า อำเภอปงเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดกล่าวคือ มีพื้นที่ 1,783.452 ตารางกิโลเมตร (1,114,658 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 28.15 ของจังหวัด ส่วนอำเภอที่มีขนาดพื้นที่น้อยที่สุด คือ อำเภอแม่ใจ มีพื้นที่ 300.761 ตารางกิโลเมตร (187,975 ไร่) หรือร้อยละ 4.75 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนจำนวนหมู่บ้านอำเภอเมืองพะเยามีมากที่สุดถึง 172 หมู่บ้าน (ดูตารางที่ 3.2)

สำหรับเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและสุขาภิบาล มีขอบเขตรับผิดชอบ คือ

- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดครอบคลุมพื้นที่ชุมชนชนบท นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านนอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมด 571 หมู่บ้านและครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลบางส่วนอีก 52 หมู่บ้าน
- 2) เทศบาลเมืองพะเยา ครอบคลุมพื้นที่เฉพาะในเขตชุมชนเมืองในเขตเทศบาล 2 ตำบลคือ ตำบลเวียงและตำบลแม่ต้ามีเนื้อที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร
- 3) สุขาภิบาล ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมืองนอกเขตเทศบาลในพื้นที่ 13 ตำบล 72 หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.2 พื้นที่และเขตการปกครองของจังหวัดพะเยา

อำเภอ	ที่ตั้งห่าง จากจังหวัด	พื้นที่		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
		กม. ²	ไร่				
เมืองพะเยา	-	1,056.915	659,941	16	172	1	-
ร้อยละ		16.68	16.68	25.0	25.41	100.0	00.00
เชียงคำ	78	1,077.547	673,467	14	158	-	3
ร้อยละ		17.01	17.01	21.9	23.34		30.00
ดอกคำใต้	20	823.294	514,559	12	117	-	1
ร้อยละ		12.99	12.99	18.8	17.28		10.00
จุน	46	571.231	357,019	6	66	-	2
ร้อยละ		9.02	9.02	9.4	9.75		20.00
แม่ใจ	22	300.761	187,975	6	61	-	1
ร้อยละ		4.75	4.75	9.4	9.01		10.00
ปง	76	1,783.452	1,114,658	7	78	-	2
ร้อยละ		28.15	28.15	10.0	11.52		20.00
เชียงม่วน	127	722.860	451,787	3	25	-	1
ร้อยละ		11.41	11.41	4.7	3.69		10.00
รวม		6,345.060	3,959,406	64	677	1	10
ร้อยละ		100.00	100.00	100	100.0	100.0	100.00

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา พฤษภาคม 2536

3.2.2 การบริหารงานราชการและที่ตั้ง จังหวัดพะเยามีการบริหารงานราชการการปกครอง 2 ประเภทคือ การปกครองส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นและมีที่ตั้งของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ดังนี้

1) การบริหารงานราชการส่วนภูมิภาค

1.1) การบริหารงานราชการของหน่วยราชการส่วนภูมิภาคทั้งหมด จำนวน 29 ส่วนราชการตั้งอยู่ในอำเภอเมืองพะเยา หน่วยงานของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่ คือ 20 หน่วยงานอยู่ในศูนย์ราชการจังหวัดพะเยาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา 2 หน่วยงาน และอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา 7 หน่วยงาน (ตารางที่ 3.4)

1.2) การบริหารงานราชการของหน่วยราชการส่วนกลางจำนวน 24 ส่วนราชการ อยู่ในอำเภอเมืองพะเยา 21 หน่วยงานอยู่ในศูนย์ราชการจังหวัด 7 หน่วยงาน อยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา 2 หน่วยงาน และอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา 12 หน่วยงาน ส่วนที่เหลือ 3 หน่วยงานตั้งอยู่ในอำเภอเชียงคำ (ตาราง 3.3)

2) การบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น

2.1) เทศบาลเมืองพะเยา มีขอบเขตความรับผิดชอบเฉพาะพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาล 2 ตำบล คือ ตำบลเวียง และ ตำบลแม่ต้า

2.2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบในพื้นที่ชุมชนชนบท นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านนอกเขตสุขาภิบาล และครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลบางส่วน

2.3) สุขาภิบาล มีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบในพื้นที่ชุมชนเมืองนอกเขตเทศบาลในพื้นที่ 14 ตำบล 92 หมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 10 สุขาภิบาล(ตาราง 3.5)

ศูนย์วิทยุวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.3 หน่วยงานบริหารงานราชการส่วนกลางของจังหวัดพะเยาและที่ตั้ง

หน่วยงานบริหารงานราชการส่วนกลาง			
อำเภอเมืองพะเยา			อำเภออื่น
ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	ศูนย์ราชการจังหวัด*	
1. สถานีประมงน้ำจืด 2. ตรวจบัญชีสหกรณ์	1. โรงพยาบาลพะเยา 2. กองกำกับการตชด. ที่ 32 กรมทหารพรานที่ 31 3. กรมทหารราบที่ 17 4. แขวงการทาง พย. 5. โครงการชลประทานพะเยา 6. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย 7. สถานีวิทยุ กวส. 4 8. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด 9. สถานีตำรวจทางหลวง 5 10. สถานีตรวจอากาศ 11. สถานีพัฒนาที่ดิน 12. ศูนย์ขยายพันธุ์พืช 8	1. ศาลจังหวัด 2. กอ.รมน. จังหวัด 3. จังหวัดทหารบก 4. ประถมศึกษาจว. 5. สถิติจังหวัด 6. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 7. สามัญศึกษาจังหวัด	1. โรงพยาบาลเชียงคำ 2. แขวงการทาง ชค. 3. หน่วยนิคมสหกรณ์ชค.

* ศูนย์ราชการจังหวัดพะเยาอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา

ตารางที่ 3.4 หน่วยงานบริหารงานราชการส่วนภูมิภาคของจังหวัดพะเยาและที่ตั้ง

หน่วยงานบริหารงานราชการส่วนภูมิภาค			
อำเภอเมืองพะเยา			อำเภออื่น
ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	ศูนย์ราชการจังหวัด*	
1. สหกรณ์จังหวัด	1. ป่าไม้จังหวัด	1. สนง.จังหวัด	
2. ประกันสังคมจังหวัด	2. อุตสาหกรรมจังหวัด	2. ที่ทำการปกครอง	
	3. ขนส่งจังหวัด	3. ที่ทำการอัยการ	
	4. เจริญพัฒนาชนบท	4. สนง.สาธารณสุข	
	5. เรือนจำจังหวัด	5. ตำรวจภูธรจังหวัด	
	6. ปศุสัตว์จังหวัด	6. สนง.คลังจังหวัด	
	7. ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรจังหวัด	7. ศึกษาธิการจังหวัด	
		8. สรรพากรจังหวัด	
		9. สรรพสามิตจังหวัด	
		10. เกษตรจังหวัด	
		11. ที่ดินจังหวัด	
		12. พัฒนาชุมชนจังหวัด	
		13. ที่ทำการสถิติ	
		14. พาณิชย์จังหวัด	
		15. ประชาสงเคราะห์	
		16. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจว.	
		17. ราชทัณฑ์จังหวัด	
		18. โยธาธิการจังหวัด	
		19. อัยการสูงสุด	
		20. ประชาสัมพันธ์จว.	

* ศูนย์ราชการจังหวัดพะเยาอยู่นอกเขตเทศบาลเมืองพะเยา
ที่มา : สำนักงานจังหวัดพะเยา

ตารางที่ 3.5 แสดงพื้นที่และเขตการปกครองของเทศบาลและสุขาภิบาล

อำเภอ	จำนวน เทศบาล/สุขาภิบาล	ชื่อ เทศบาล/สุขาภิบาล	พื้นที่ครอบคลุม (ชื่อตำบล/จำนวนหมู่บ้าน)
เมือง	เทศบาล 1 แห่ง	เทศบาลเมืองพะเยา	ตำบลเวียง ตำบลแม่ต้า
แม่ใจ	สุขาภิบาล 1 แห่ง	สุขาภิบาลแม่ใจ	ตำบลแม่ใจ 4 หมู่บ้าน ตำบลศรีถ้อย 6 หมู่บ้าน
ดอกคำใต้	สุขาภิบาล 2 แห่ง	สุขาภิบาลดอกคำใต้ สุขาภิบาลบ้านถ้ำ	ตำบลดอกคำใต้ 7 หมู่บ้าน ตำบลคอนศรีชุม 5 หมู่บ้าน ตำบลบ้านถ้ำ 12 หมู่บ้าน
จุน	สุขาภิบาล 1 แห่ง	สุขาภิบาลห้วยข้าวกล้า	ตำบลห้วยข้าวกล้า 10 หมู่บ้าน
ปง	สุขาภิบาล 2 แห่ง	สุขาภิบาลปง สุขาภิบาลจิม	ตำบลปง 5 หมู่บ้าน ตำบลนาปรัง 4 หมู่บ้าน ตำบลจิม 10 หมู่บ้าน
เชียงม่วน	สุขาภิบาล 1 แห่ง	สุขาภิบาลเชียงม่วน	ตำบลเชียงม่วน 5 หมู่บ้าน ตำบลบ้านม่วง 3 หมู่บ้าน
เชียงคำ	สุขาภิบาล 3 แห่ง	สุขาภิบาลเชียงคำ สุขาภิบาลสบขง สุขาภิบาลเวียง	ตำบลห้วยวน 8 หมู่บ้าน ตำบลสบขง 5 หมู่บ้าน ตำบลเวียง 8 หมู่บ้าน
รวม	เทศบาล 1 แห่ง สุขาภิบาล 10 แห่ง		2 ตำบล - หมู่บ้าน 14 ตำบล 92 หมู่บ้าน

ที่มา : สำนักงานจังหวัดพะเยา

3.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ในการศึกษาในส่วนนี้ มุ่งที่จะพิจารณาโครงสร้างและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งในระดับจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนขนาดสาขาการผลิตที่สำคัญ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมา ตลอดจนเศรษฐกิจสาขานำที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดนพะเยา

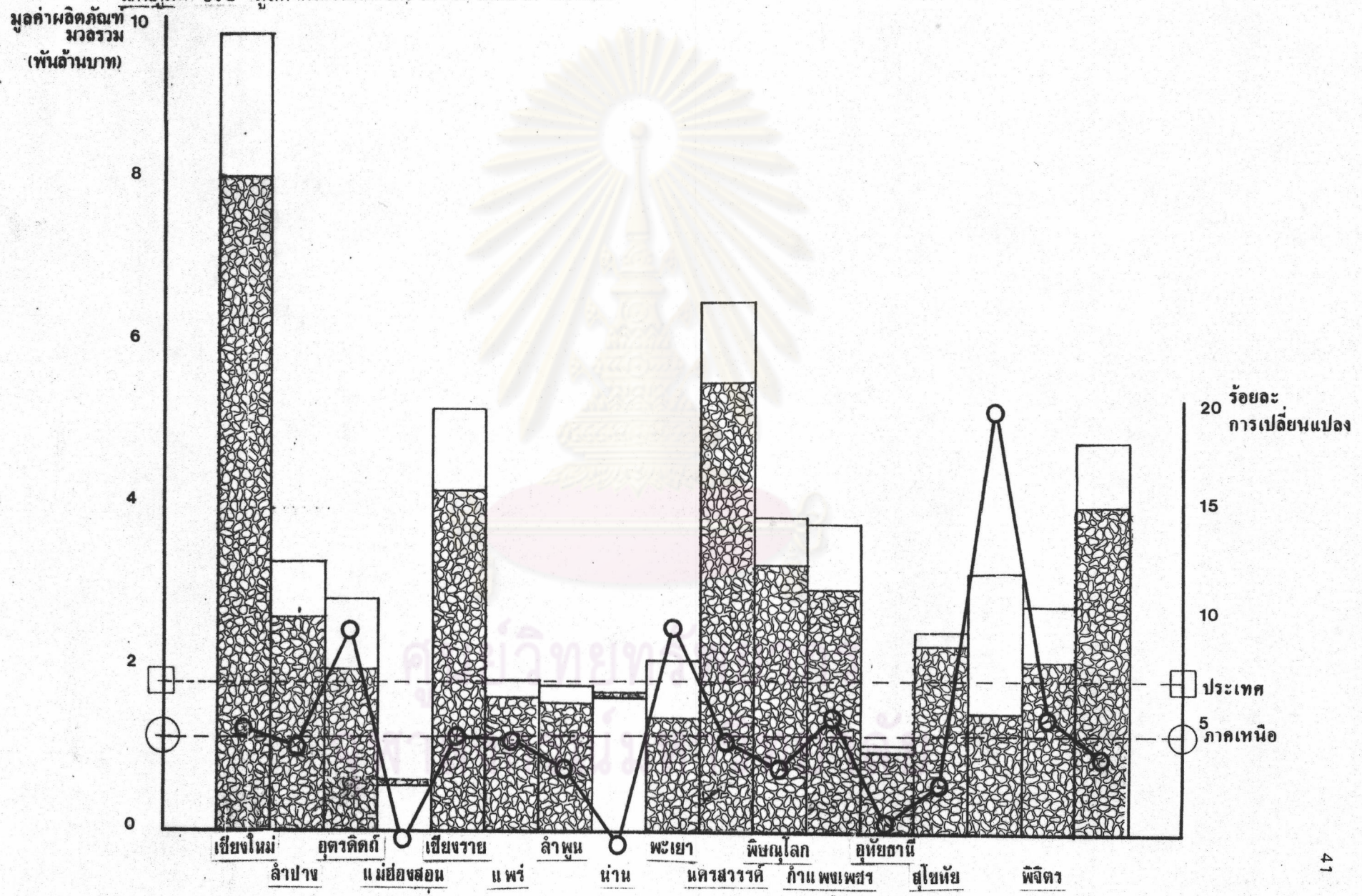
ข้อมูลโครงสร้างและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเหนือ ใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2528 และ 2531 จากสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

3.3.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ

1) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม และการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดนพะเยา (ราคาคงที่ปี 2515) ในปี พ.ศ. 2528 และ 2531 เท่ากับ 1,578.6 และ 2,272.6 ล้านบาท สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสัมพัทธ์ (Relative Change) ร้อยละ 9.3 ต่อปี และมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ (Absolute Change) ของจังหวัดนพะเยาในระดับภาคเหนือ ในช่วงปีเดียวกัน ร้อยละ 6.2

เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในภาคเหนือ 17 จังหวัด พบว่าในปี พ.ศ. 2528 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนพะเยาอยู่ในอันดับที่ 16 ของภาคเหนือ (ร้อยละ 3.05) (จังหวัดเชียงใหม่อยู่ในอันดับ 1 (ร้อยละ 16.42) และจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ในอันดับที่ 17 (ร้อยละ 1.63)) และเปลี่ยนเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอยู่ในอันดับที่ 12 (ร้อยละ 3.64) ในปี พ.ศ. 2531 โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมากกว่าจังหวัดแพร่ (ร้อยละ 3.20) จังหวัดลำพูน (ร้อยละ 3.04) จังหวัดอุทัยธานี (ร้อยละ 2.83) จังหวัดน่าน (ร้อยละ 2.71) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 1.31) ตามลำดับ (โดยที่จังหวัดเชียงใหม่ยังคงมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมากที่สุด และจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีมูลค่าน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 16.61 และ 1.31 ตามลำดับ) แต่เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉพาะจังหวัดในภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน และนพะเยา พบว่า ในปี พ.ศ. 2528 จังหวัดนพะเยามีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นอันดับ 7 และเป็นอันดับ 4 ในปี พ.ศ. 2531 (ข้อมูลช่วงเดียวกัน)

แผนภูมิที่ 3.1 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของภาคเหนือ

การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในช่วง ปี พ.ศ.2528 และ 2531 พบว่า สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสัมพัทธ์ต่อปี (Relative Change per Year) ของประเทศ เท่ากับ 6.9 และภาคเหนือ เท่ากับ 4.6 ส่วนในจังหวัดภาคเหนือ พบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าประเทศและภาคเหนือ 3 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดพะเยา และจังหวัดตาก การเปลี่ยนแปลงต่อปีร้อยละ 19.6 , 9.3 และ 8.9 ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าภาคเหนือแต่ต่ำกว่าประเทศมีจำนวน 3 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร มีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีร้อยละ 4.8 , 5.2 และ 5.2 ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่ำกว่าภาคเหนือ 10 จังหวัด

ขนาดการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในช่วงเดียวกัน (Absolute Change) พบว่า ภาคเหนือมีขนาดการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.1 ของขนาดการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ ส่วนขนาดการเปลี่ยนแปลงในระดับภาคเหนือรายจังหวัดพบว่า ภาคเหนือมีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดเท่ากับ 11,166.5 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละพบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ร้อยละ 17.4 (1,947.8 ล้านบาท) รองลงมา คือ จังหวัดตาก ร้อยละ 14.3 (1,596.3 ล้านบาท) จังหวัดที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ จังหวัดน่าน คือ ร้อยละ -1.04 (-44.5 ล้านบาท) ส่วนจังหวัดพะเยามีขนาดการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 6.2 (694.1 ล้านบาท) เป็นอันดับที่ 7 ของภาคเหนือ (ตารางที่ 3.6)

2) สาขาการผลิต ในปี พ.ศ.2531 จังหวัดพะเยามีมูลค่าการผลิตในสาขาการเกษตรมากที่สุด คือ 1,066.9 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 46.95 (เป็นสาขากสิกรรมร้อยละ 32.53 , ปศุสัตว์ ร้อยละ 6.79 , ประมง ร้อยละ 0.21 , ป่าไม้ ร้อยละ 0.27 บริการทางการเกษตร ร้อยละ 1.04 และ การแปรรูปเกษตรร้อยละ 4.30) ส่วนสาขาการผลิตที่มีมูลค่าน้อยที่สุด คือ สาขาการไฟฟ้าและประปา มีมูลค่าเพียง 31.1 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.37 (ตารางที่ 3.7)

การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพะเยา ในปีพ.ศ. 2528 และ ปี พ.ศ.2531 พบว่า มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 694.1 ล้านบาท โดยที่ทุกสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทั้งหมด เมื่อพิจารณาแยกเป็น

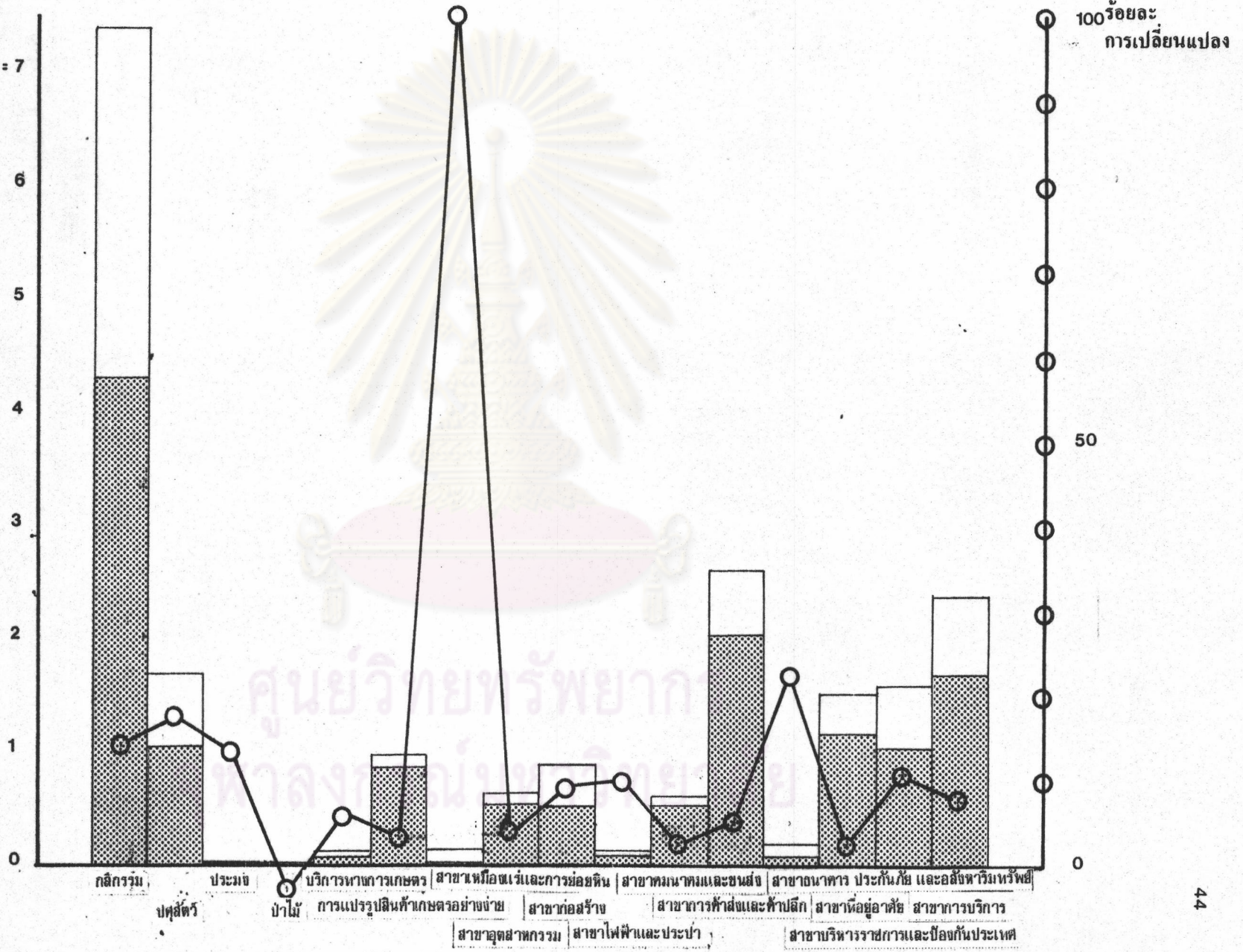
ตารางที่ ๑๑ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพะเยา ระหว่างปี พ.ศ.2528 และ 2531

มูลค่าผลิตภัณฑ์รายสาขา	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดพะเยา		จำนวนการเปลี่ยนแปลง	การเปลี่ยนแปลง/ปี	
	2528	2531		ร้อยละ	ขนาด(Absolute)
สาขาเกษตรกรรม	681.1	1,066.9	385.8	11.3	55.6
ร้อยละ (%)	43.15	46.95			
- กสิกรรม	431.9	739.4	307.5	14.2	44.3
ร้อยละ (%)	27.36	32.53			
- ปศุสัตว์	100.7	154.3	53.6	10.6	7.7
ร้อยละ (%)	6.42	6.79			
- ประมง	3.6	4.8	1.2	6.7	0.2
ร้อยละ (%)	0.23	0.21			
- ป่าไม้	7.3	6.1	(1.2)	(3.3)	-0.2
ร้อยละ (%)	0.46	0.27			
- บริการพาณิชยกรรม	17.9	23.7	5.8	6.5	0.8
ร้อยละ (%)	1.13	1.04			
- การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	84.1	97.8	13.7	3.3	2.0
ร้อยละ (%)	5.33	4.30			
สาขาเหมืองแร่และการขุดหิน	2.8	32.9	30.1	215.0	4.3
ร้อยละ (%)	0.18	1.45			
สาขาอุตสาหกรรม	59.5	69.8	10.3	3.5	1.5
ร้อยละ (%)	3.77	3.07			
สาขาก่อสร้าง	62.6	93.1	30.5	9.7	4.4
ร้อยละ (%)	3.97	4.10			
สาขาไฟฟ้าและประปา	20.0	31.1	11.1	11.1	1.6
ร้อยละ (%)	1.27	1.37			
สาขาคมนาคมและขนส่ง	59.6	68.0	8.4	2.8	1.2
ร้อยละ (%)	3.78	2.99			
สาขาการค้าส่งและค้าปลีก	206.3	265.7	59.4	5.8	8.6
ร้อยละ (%)	13.07	11.69			
สาขานาถา ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	24.4	43.9	19.5	16.0	2.8
ร้อยละ (%)	1.55	1.93			
สาขาที่อยู่อาศัย	135.5	152.5	17.0	2.5	2.4
ร้อยละ (%)	8.58	6.71			
สาขาบริหารราชการและป้องกันประเทศ	107.0	163.3	56.3	10.5	8.1
ร้อยละ (%)	6.78	7.19			
สาขาการบริการ	171.5	240.6	69.1	8.1	10.0
ร้อยละ (%)	10.86	10.59			
รวม	1,494.7	2,187.0	694.1	8.8	100.0
ร้อยละ (%)	100.00	100.00			

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ,2533.

แผนภูมิที่ 3.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดรายสาขาการผลิตของจังหวัดพะเยา

มูลค่าผลิตภัณฑ์
รายสาขา
= ด้านบาท = 7

รายสาขา พบว่า สาขาการผลิตที่มีการขยายตัวการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ สาขาการเกษตร มูลค่า 385.8 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 55.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดของจังหวัด รองลงมา คือ สาขาการบริการ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 69.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 10.0 ส่วนสาขาที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ สาขาการคมนาคมและขนส่ง มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 8.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.2

สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนุ่เขาต่อปี รายสาขาการผลิต (Relative Change per Year) ในช่วงเดียวกันเท่ากับร้อยละ 8.8 ต่อปี มีสาขาที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสูงกว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด 6 สาขาการผลิต อันได้แก่ สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขานาการ ประกันภัย และธุรกิจสงหาริมทรัพย์ สาขาเกษตรกรรม สาขาไฟฟ้าและประปา และสาขาการบริการ ส่วนสาขาที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดของจังหวัด พบว่า สาขาการการเหมืองแร่และย่อยหินเป็นสาขาการผลิตที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ มีมูลค่า 2.8 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2528 และเพิ่มเป็น 32.9 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี เท่ากับ 215.0 รองลงมาคือ สาขานาการประกันภัย และธุรกิจสงหาริมทรัพย์มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี เท่ากับ 16.0 (จากมูลค่า 24.4 ล้านบาท เป็น 43.9 ล้านบาท) ส่วนสาขาที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ สาขาที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี เท่ากับ 2.5 (จากมูลค่า 135.5 ล้านบาท เป็น 152.5 ล้านบาท) (ตารางที่ 3.7)

3.3.2 รายได้เฉลี่ยต่อประชากร

ปี พ.ศ.2528 จังหวัดนุ่เขา มีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรของเท่ากับ 7,797 บาท และเพิ่มเป็น 11,854 บาท ในปี พ.ศ.2531 คิดเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่อปี (Relative Change per Year) เท่ากับ ร้อยละ 10.41

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบรายได้เฉลี่ยของประชากรในระดับชาติ และระดับภาคเหนือ พบว่า ในระดับประเทศมีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงในช่วงปีเดียวกัน เท่ากับ 8,438 บาท (จาก 19,194 บาท ในปี พ.ศ.2528 เป็น 27,632 บาท ในปี พ.ศ.2531) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละต่อปี เท่ากับ 8.79 ส่วนในระดับภาคเหนือ มีมูลค่าการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเท่ากับ 3,880

ตารางที่ ๑ รายได้ต่อประชากรต่อคนต่อปีของจังหวัดในภาคเหนือ

หน่วย : บาท

จังหวัดภาค	รายได้ต่อประชากร/คน/ปี		จำนวนรายได้ สูง/ต่ำกว่า		สัดส่วนการเปลี่ยนแปลง			
	2528	2531	2528	2531	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละต่อปี	สูง/ต่ำกว่า
เชียงใหม่	16,200	20,742	3,925	4,587	4,542	28.04	5.61	-0.71
ลำปาง	12,216	17,771	(59)	1,616	5,555	45.47	9.09	2.77
อุตรดิตถ์	12,069	17,962	(206)	1,807	5,893	48.83	9.77	3.44
แม่ฮ่องสอน	14,303	15,233	2,028	(922)	930	6.50	1.30	-5.02
เชียงราย	10,805	13,682	(1,470)	(2,473)	2,877	26.63	5.33	-1.00
แพร่	8,474	10,849	(3,801)	(5,306)	2,375	28.03	5.61	-0.72
ลำพูน	9,514	11,609	(2,761)	(4,546)	2,095	22.02	4.40	-1.92
น่าน	10,009	10,348	(2,266)	(5,807)	339	3.39	0.68	-5.64
พะเยา	7,797	11,854	(4,478)	(4,301)	4,057	52.03	10.41	4.08
นครสวรรค์	14,109	17,708	1,834	1,553	3,599	25.51	5.10	-1.22
พิษณุโลก	11,850	14,971	(425)	(1,184)	3,121	26.34	5.27	-1.05
กำแพงเพชร	16,213	20,116	3,938	3,961	3,903	24.07	4.81	-1.51
อุทัยธานี	14,733	16,670	2,458	515	1,937	13.15	2.63	-3.69
สุโขทัย	11,083	13,541	(1,192)	(2,614)	2,458	22.18	4.44	-1.89
ตาก	13,106	28,522	831	12,367	15,416	117.63	23.53	17.20
พิจิตร	9,935	14,664	(2,340)	(1,491)	4,729	47.60	9.52	3.20
เพชรบูรณ์	11,429	14,295	(846)	(1,860)	2,866	25.08	5.02	-1.31
ภาคเหนือ	12,275	16,155	(6,919)	(11,477)	3,880	31.61	6.32	-2.47
ประเทศ	19,194	27,632	-	-	8,438	43.96	8.79	-

หมายเหตุ : สูง/ต่ำกว่าของจังหวัดเทียบสัดส่วนกับภาค

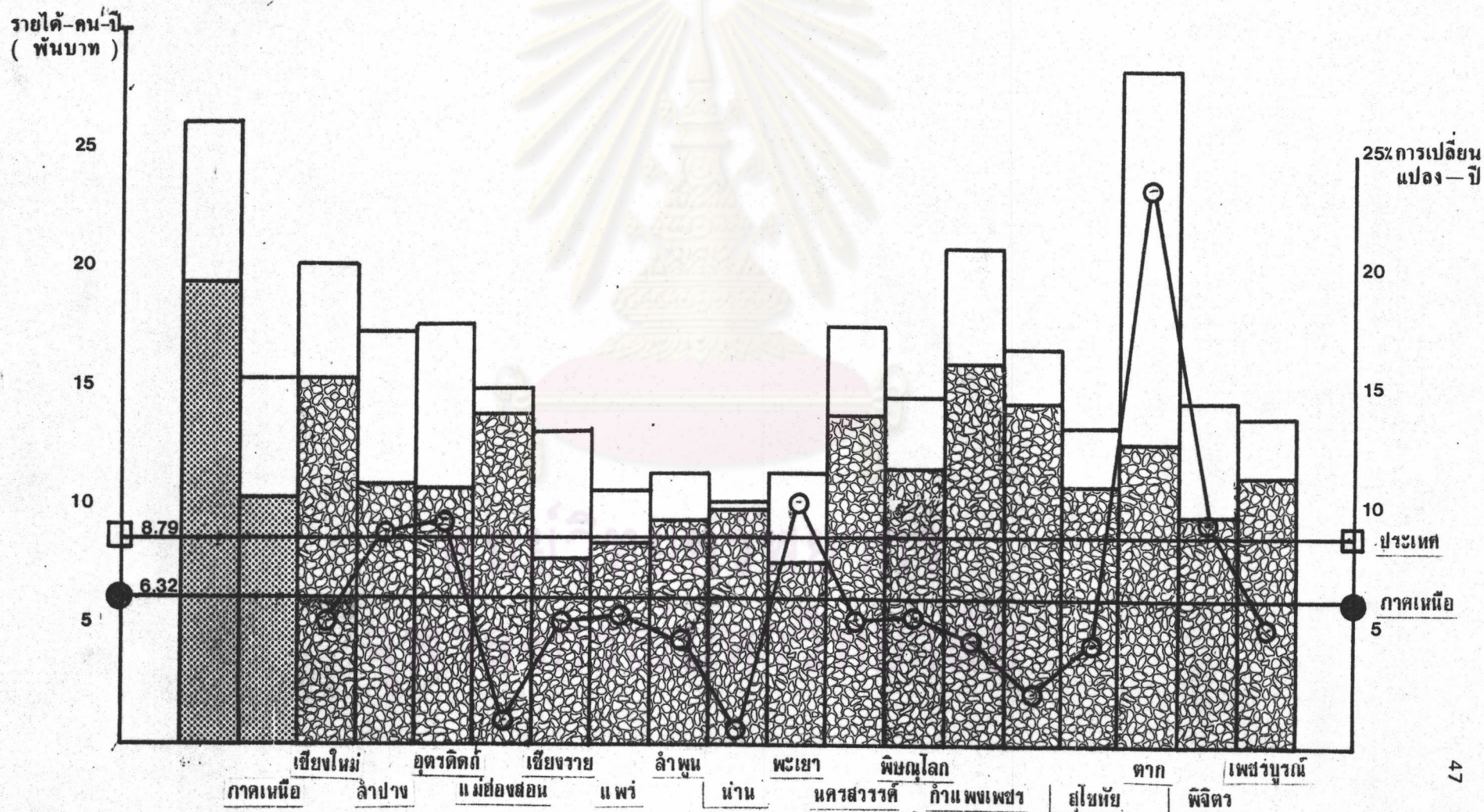
+ สูงกว่าภาค/ประเทศ

สูง/ต่ำกว่าของภาคเทียบสัดส่วนกับประเทศ

(-) ต่ำกว่าภาค/ประเทศ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2533.

แผนภูมิที่ 3.3 รายได้ต่อประชากรต่อปีของจังหวัดในภาคเหนือ

บาท (จาก 12,275 บาท ในปี พ.ศ.2528 เป็น 16,155 บาท ในปี พ.ศ.2531) คิดเป็น สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละต่อปี เท่ากับ 6.32

รายได้เฉลี่ยต่อปีของประชากรในจังหวัดภาคเหนือ ใน ปี พ.ศ.2528 และปี พ.ศ.2531 เป็นรายได้ที่ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศทั้งสิ้น ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีที่สูงกว่าระดับภาคเหนือมีทั้งสิ้น 6 จังหวัดและ 7 จังหวัด ในปี พ.ศ.2528 และ 2531 ตามลำดับ

สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยต่อปีของประชากรของจังหวัดในภาคเหนือ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงที่สูงกว่าสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของประเทศและภาคเหนือ (สัดส่วนร้อยละต่อปีของประเทศ เท่ากับ 8.79 และสัดส่วนร้อยละต่อปีของภาคเหนือ เท่ากับ 6.32) ทั้งสิ้น 5 จังหวัด คือ จังหวัดตาก พะเยา อุดรดิตถ์ ลำปาง และนิจิตร (ร้อยละ 23.53, 10.41 , 9.77 , 9.52 และ 9.09 ตามลำดับ) (ดูตารางที่ 3.8)

3.3.3 สาขาการผลิตที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ

จากการศึกษาถึงสาขาการผลิตของภาคเหนือที่มีความชำนาญพิเศษเมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศ ในปี พ.ศ.2528 มีสาขาการผลิตที่มีความชำนาญพิเศษจำนวน 4 สาขาการผลิต ได้แก่ สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาก่อสร้าง สาขาที่อยู่อาศัย และสาขาบริการราชการและการป้องกันประเทศ ส่วนในปี พ.ศ.2531 สาขาการผลิตที่เป็นสาขาความชำนาญพิเศษ มีจำนวน 5 สาขาการผลิต อันได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาก่อสร้าง สาขาที่อยู่อาศัย สาขาบริการราชการและการป้องกันประเทศ และสาขาการบริการ (ดูตารางที่ 3.9)

จังหวัดพะเยามีสาขาการผลิตที่ชำนาญพิเศษ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือพบว่า ในปี พ.ศ.2528 และ ปี พ.ศ.2531 มีสาขาการผลิตที่มีความชำนาญพิเศษเหมือนกัน ทั้ง 4 สาขาการผลิต ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาการค้าปลีกและค้าส่ง สาขาที่อยู่อาศัย และสาขาบริหารราชการและป้องกันประเทศ (ดูตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.9 ตารางคำนวณอำนาจผลิตของจังหวัดพะเยา

สาขาการผลิต	2528					2531				
	Xr	Xn	Rvr	Rvn	LQ	Xr	Xn	Rvr	Rvn	LQ
อุตสาหกรรม	543.5	18,313.8	1,494.7	48,968.9	1.0	1,026.1	21,676.4	2,187.0	60,136.0	1.3
- อกลีกรม	431.9	13,421.5	1,494.7	48,968.9	1.1	739.4	15,436.7	2,187.0	60,136.0	1.3
- บุคส์ตัว	100.7	2,109.5	1,494.7	48,968.9	1.6	154.3	2,836.8	2,187.0	60,136.0	1.5
- ประมง	3.6	122.6	1,494.7	48,968.9	1.0	4.8	159.2	2,187.0	60,136.0	0.8
- ป่าไม้	7.3	295.2	1,494.7	48,968.9	0.8	6.1	337.6	2,187.0	60,136.0	0.5
- บริการทางอากาศ	17.9	758.2	1,494.7	48,968.9	0.8	23.7	902.3	2,187.0	60,136.0	0.7
- การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	84.1	1,606.8	1,494.7	48,968.9	1.7	97.8	2,003.8	2,187.0	60,136.0	1.3
สาขาเหมืองแร่และการขุดหิน	2.8	1,946.9	1,494.7	48,968.9	0.0	32.9	3,178.5	2,187.0	60,136.0	0.3
สาขาอุตสาหกรรม	59.5	2,769.7	1,494.7	48,968.9	0.7	69.8	4,284.4	2,187.0	60,136.0	0.4
สาขาถลุงแร่	62.6	2,792.9	1,494.7	48,968.9	0.7	93.1	3,044.9	2,187.0	60,136.0	0.8
สาขาไฟฟ้าและประปา	20.0	780.5	1,494.7	48,968.9	0.8	31.1	1,200.6	2,187.0	60,136.0	0.7
สาขาคมนาคมและขนส่ง	59.6	2,765.8	1,494.7	48,968.9	0.7	68.0	2,999.0	2,187.0	60,136.0	0.6
สาขาการค้าปลีกและค้าปลีก	206.3	6,606.3	1,494.7	48,968.9	1.0	265.7	7,120.5	2,187.0	60,136.0	1.0
สาขาธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	24.4	1,019.7	1,494.7	48,968.9	0.8	43.9	1,617.5	2,187.0	60,136.0	0.7
สาขาที่อยู่อาศัย	135.5	2,787.0	1,494.7	48,968.9	1.6	152.5	3,164.1	2,187.0	60,136.0	1.3
สาขาบริหารราชการและป้องกันประเทศ	107.0	3,126.1	1,494.7	48,968.9	1.1	163.3	3,914.2	2,187.0	60,136.0	1.1
สาขาการบริการ	171.5	6,060.2	1,494.7	48,968.9	0.9	240.6	7,935.9	2,187.0	60,136.0	0.8
รวม	1,494.7	48,968.9	1,494.7	48,968.9	1.0	2,187.0	60,136.0	2,187.0	60,136.0	1.0

Xr = มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตของจังหวัด
 Xn = มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตของภาค
 Rvr = มูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของจังหวัด
 Rvn = มูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของภาค

ตารางที่ 3.10 ตารางคำนวณอำนาจผลิตของภาคเหนือ

สาขาการผลิต	2528					2531				
	Xr	Xn	Rvr	Rvn	LQ	Xr	Xn	Rvr	Rvn	LQ
อุตสาหกรรม	18,313.8	73,976.9	48,968.9	380,738.9	0.5	21,676.4	86,628.9	60,136.0	512,466.5	2.1
- อกลีกรม	13,421.5	48,775.0	48,968.9	380,738.9	2.1	15,436.7	54,124.9	60,136.0	512,466.5	2.4
- บุคส์ตัว	2,109.5	8,970.9	48,968.9	380,738.9	1.8	2,836.8	12,238.0	60,136.0	512,466.5	2.0
- ประมง	122.6	3,974.0	48,968.9	380,738.9	0.2	159.2	5,296.0	60,136.0	512,466.5	0.3
- ป่าไม้	295.2	2,185.0	48,968.9	380,738.9	1.1	337.6	1,922.0	60,136.0	512,466.5	1.5
- บริการทางอากาศ	758.2	2,283.0	48,968.9	380,738.9	2.6	902.3	2,641.0	60,136.0	512,466.5	2.9
- การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	1,606.8	7,789.0	48,968.9	380,738.9	1.6	2,003.8	10,407.0	60,136.0	512,466.5	1.6
สาขาเหมืองแร่และการขุดหิน	1,946.9	9,535.0	48,968.9	380,738.9	1.6	3,178.5	12,790.0	60,136.0	512,466.5	2.1
สาขาอุตสาหกรรม	2,769.7	81,962.0	48,968.9	380,738.9	0.3	4,284.4	119,463.9	60,136.0	512,466.5	0.3
สาขาถลุงแร่	2,792.9	17,547.0	48,968.9	380,738.9	1.2	3,044.9	22,206.1	60,136.0	512,466.5	1.2
สาขาไฟฟ้าและประปา	780.5	9,023.0	48,968.9	380,738.9	0.7	1,200.6	14,007.7	60,136.0	512,466.5	0.7
สาขาคมนาคมและขนส่ง	2,765.8	27,074.0	48,968.9	380,738.9	0.8	2,999.0	36,207.0	60,136.0	512,466.5	0.7
สาขาการค้าปลีกและค้าปลีก	6,066.3	62,074.0	48,968.9	380,738.9	0.8	7,120.5	87,852.0	60,136.0	512,466.5	0.7
สาขาธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	1,019.7	11,534.0	48,968.9	380,738.9	0.7	1,617.5	19,614.0	60,136.0	512,466.5	0.7
สาขาที่อยู่อาศัย	2,787.0	16,648.9	48,968.9	380,738.9	1.3	3,164.1	20,205.0	60,136.0	512,466.5	1.3
สาขาบริหารราชการและป้องกันประเทศ	3,126.1	19,958.0	48,968.9	380,738.9	1.2	3,914.2	23,981.8	60,136.0	512,466.5	1.4
สาขาการบริการ	6,060.2	51,406.1	48,968.9	380,738.9	0.9	7,935.9	69,510.1	60,136.0	512,466.5	1.0
รวม	48,968.9	380,738.9	48,968.9	380,738.9	1.0	60,136.0	512,466.5	60,136.0	512,466.5	1.0

Xr = มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตของภาคเหนือ
 Xn = มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตของประเทศไทย
 Rvr = มูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของภาคเหนือ
 Rvn = มูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของประเทศไทย
 หน่วย : ล้านบาท

	<u>ภาคเหนือ</u>	<u>จังหวัดพะเยา</u>
ปี พ.ศ. 2528	1. เหมือแร่และย่อยหิน	1. ที่อยู่อาศัย
	2. ที่อยู่อาศัย	2. บริหารราชการ/ป้องกันประเทศ
	3. ก่อสร้าง	3. เกษตรกรรม
	4. บริหารราชการ/ป้องกันประเทศ	4. คำสั่ง/ปลีก

	<u>ภาคเหนือ</u>	<u>จังหวัดพะเยา</u>
ปี พ.ศ. 2531	1. เกษตรกรรม	1. เกษตรกรรม
	2. เหมือแร่และย่อยหิน	2. ที่อยู่อาศัย
	3. บริหารราชการ/ป้องกันประเทศ	3. บริหารราชการ/ป้องกันประเทศ
	4. ที่อยู่อาศัย	4. คำสั่ง/ปลีก
	5. ก่อสร้าง	

3.3.4 อาชีพและการจ้างงานระดับจังหวัด

การศึกษาอาชีพและการจ้างงาน 3 สาขา อันได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาการค้าและบริการ และสาขาอุตสาหกรรม โดยศึกษาสาขาเกษตรกรรมจากจำนวนครอบครัว เกษตรกรและจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร สาขาการค้าและบริการศึกษาจากจำนวนสถานประกอบการ และจำนวนแรงงาน ส่วนสาขาอุตสาหกรรมศึกษาจาก จำนวนสถานประกอบการ จำนวนแรงงาน และเงินลงทุน (ดูตารางที่ 3.11)

การศึกษาดังกล่าวในปี พ.ศ. 2530 และ ปี พ.ศ. 2534 พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่อปีมากที่สุด รองลงมาคือสาขาการค้าและบริการ และสาขาเกษตรกรรมมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่อปีน้อยที่สุด ดังนั้นจึงขอประมาณการได้ว่า จังหวัดพะเยามีแนวโน้มที่จะมีการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานทางด้านอุตสาหกรรม และการค้าบริการ

ตารางที่ 3.11 การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในภาคสาขาการผลิตหลัก

ประเภท	ปี พ.ศ.		การเปลี่ยนแปลง		
	2530	2534	จำนวน	ร้อยละทั้งหมด	ร้อยละต่อปี
ภาคเกษตร					
- ครอบครัวยุทธ (ครัวเรือน)	88,959	92,575	3,616	4.06	0.81
- พื้นที่เกษตร (ไร่)	1,004,020	1,105,494	101,474	10.11	2.02
ภาคการค้าและพาณิชย์					
- จำนวนสถานประกอบการ (แห่ง)	413	477	64	15.50	3.10
- จำนวนแรงงาน (คน)	1,867	2,785	918	49.17	9.83
ภาคอุตสาหกรรม					
- จำนวนสถานประกอบการ (โรง)	170	473	303	178.24	35.65
- จำนวนแรงงาน (คน)	2,094	3,231	1,137	54.30	10.86
- จำนวนทุน (บาท)	213,809	508,782	294,973	137.96	27.59

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา, 2536.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา, 2536.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา, 2536.

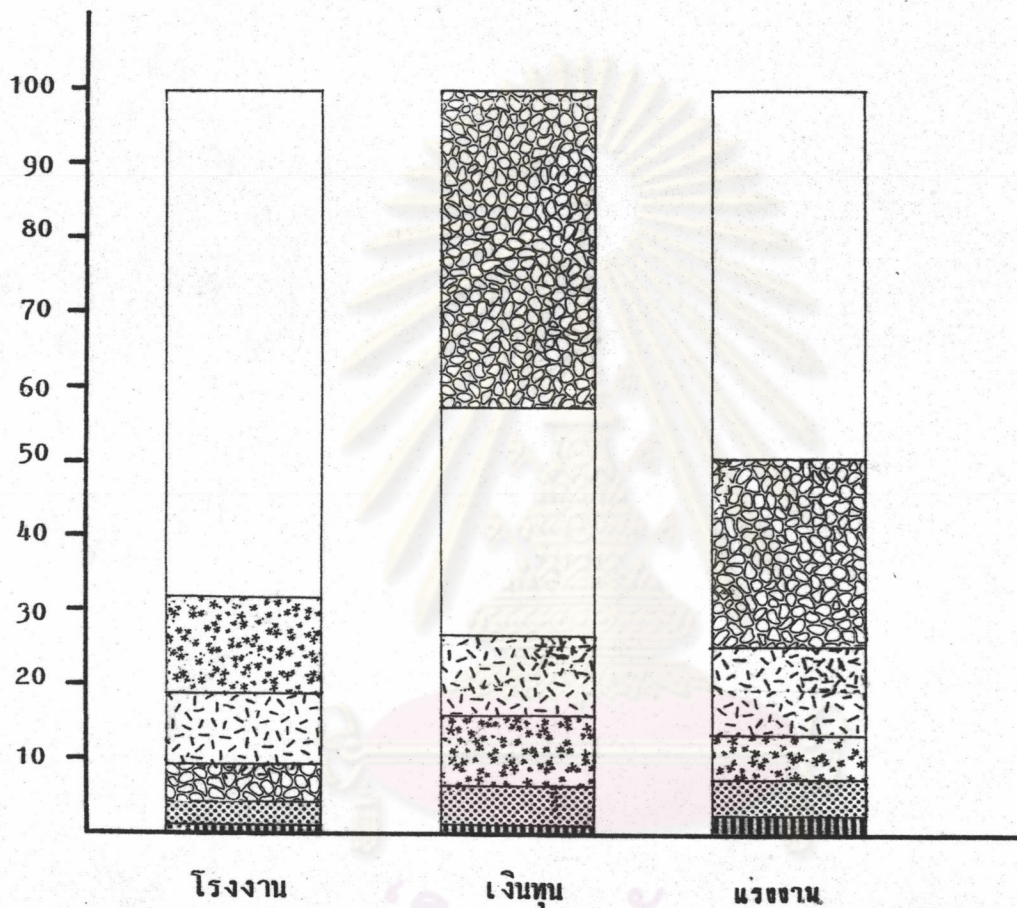
3.3.5 ลักษณะอุตสาหกรรม

จังหวัดพะเยามีโรงงานที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 โดยแบ่งโรงงานออกเป็น 6 ประเภทมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 482 โรงงาน จำนวนเงินลงทุน 589,130,600 บาท มีการจ้างแรงงาน 4,243 คน โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อยถึงขนาดเล็กซึ่งมีเงินทุนเฉลี่ยไม่เกิน 1 ล้านบาท มีอัตราการจ้างงานเฉลี่ยไม่เกิน 10 คน อัตราจ้างงานอยู่ในเกณฑ์ 70-100 บาท/วัน

1) ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้จำแนกออกเป็น 6 ประเภท พบว่า โรงงานประเภทอุตสาหกรรมการเกษตรมีจำนวนมากที่สุดคือ 320 โรง หรือ คิดเป็นร้อยละ 66.39 ของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดของจังหวัด รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมบริการ จำนวน 73 โรง หรือ ร้อยละ 15.15

แผนภูมิที่ 3.4 ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามจำนวน เงินทุน และแรงงาน

แผนภูมิที่ 3.5 ประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2536

- ประเภทที่ 1 อุตสาหกรรมการเกษตร
- 2 อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
- 3 อุตสาหกรรมก่อสร้าง
- 4 อุตสาหกรรมบริการ
- 5 อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และทำเฟอร์นิเจอร์
- 6 อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ

ตารางที่ 3.13 จำนวนโรงงาน เงินลงทุนและการจ้างงานของจังหวัดพะเยาแยกראายอำเภอ

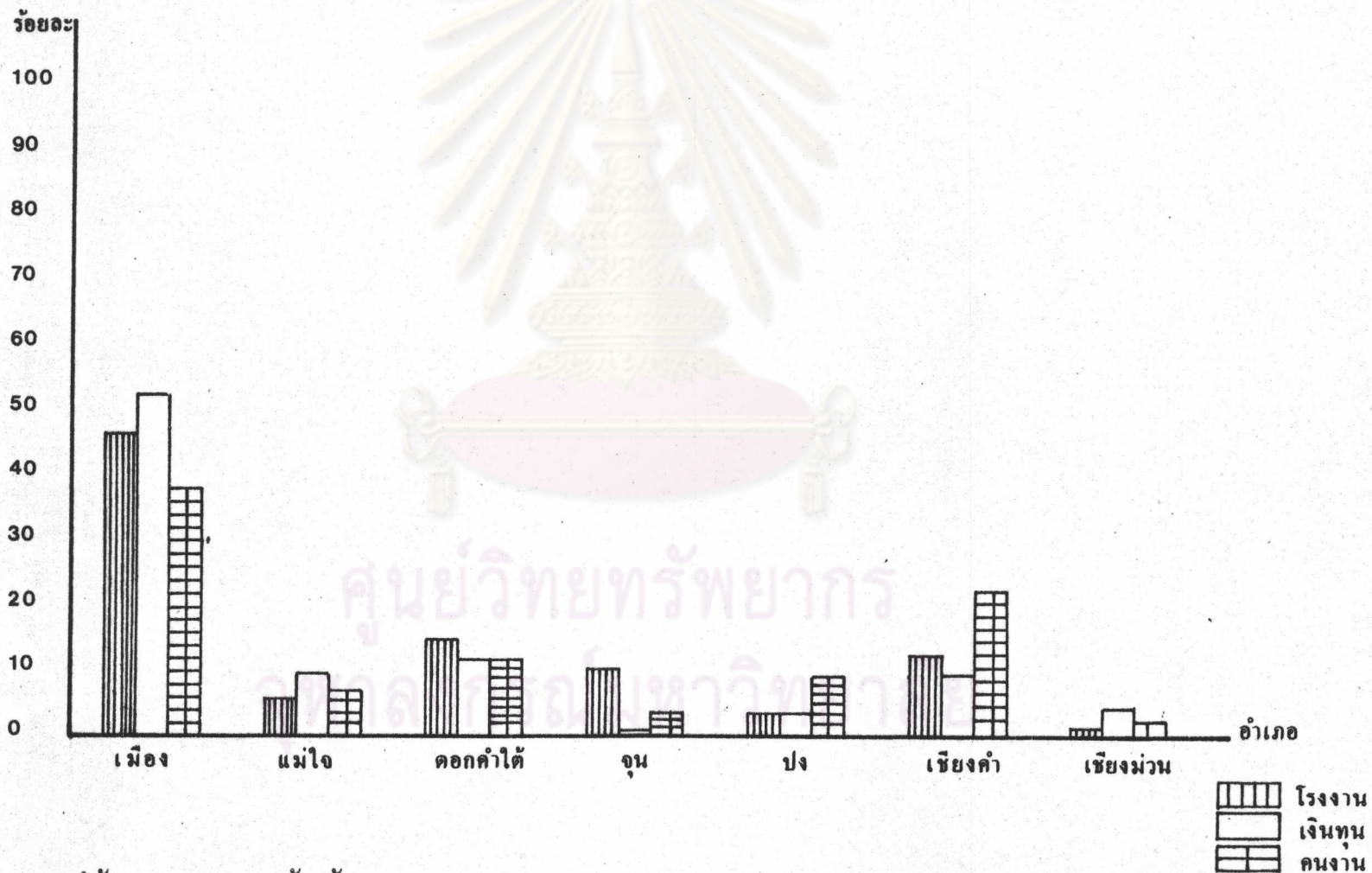
อำเภอ	จำนวนโรงงาน		เงินลงทุน		คนงาน	
	จำนวน	%	จำนวนเงิน	%	จำนวน	%
เมือง	220	46.50	274,283,681	53.91	1,253	38.66
แม่ใจ	29	6.13	53,621,600	10.54	254	7.84
ดอกคำใต้	72	15.22	63,934,000	12.57	411	12.68
จุน	55	11.63	12,386,600	0.24	135	4.17
ปง	19	4.02	24,233,200	4.76	326	10.05
เชียงคำ	66	13.95	52,821,100	10.38	760	23.45
เชียงม่วน	12	2.55	27,503,500	5.41	102	3.15
รวม	482	100.00	589,130,600	100.00	4,243	100.00

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา, 2536.

3) อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม

จังหวัดพะเยา ได้ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด กลุ่มอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมที่สำคัญของจังหวัดพะเยามี 14 กลุ่มอาชีพ อำเภอเมืองพะเยามีจำนวนประเภทกลุ่มอาชีพของอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมมากที่สุดคือมี 11 กลุ่มอาชีพ จำนวน 15 กลุ่ม ส่วนอำเภออื่น ๆ มีจำนวนน้อย ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.14

แผนภูมิที่ 3.6 จำนวนโรงงาน เงินทุน แรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมแยกรายอำเภอ

ที่มา สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา, 2536.

ตารางที่ 3.14 อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมของจังหวัดพะเยาแยกรายอำเภอ

กลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ ประเภทอุตสาหกรรมใน ครอบครัวและหัตถกรรม	อำเภอ							รวม		
	เมือง	แม่ใจ	ดอก- คำใต้	จุน	ปง	เชียง- คำ	เชียง- ม่วน	จำนวน	%	
ผลิตผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา	4	-	-	-	-	-	-	4	20.0	
ผลิตรองเท้า	1	-	-	-	1	-	-	1	5.0	
เจียรไนพลอย	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
กลุ่มทอผ้า	1	-	-	-	-	1	-	2	10.0	
ผลิตภัณฑ์จากผ้า	-	-	-	-	-	1	-	1	5.0	
ทำครก	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
จักสานไม้ไผ่	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
เครื่องปั้นดินเผา	1	-	-	-	-	1	-	2	10.0	
ตีมีด	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
จักสานเข่ง	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
ดอกไม้ประดิษฐ์	1	-	-	-	-	-	-	1	5.0	
ทำไม้กวาดจากดอกหญ้า	-	-	-	-	-	-	1	1	5.0	
ทำกระดาษสา	2	-	-	-	-	-	-	2	10.0	
เย็บหมวกจากดอกไม้ไผ่	-	-	1	-	-	-	-	1	5.0	
รวม	จำนวนแห่ง	15	-	1	-	-	3	1	20	100.0
	ร้อยละ	75.0	-	5.0	-	-	15.0	5.0	100.00	

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา 2536

3.3.6 การพาณิชย์กรรมและการบริการ

1) การพาณิชย์กรรม ปี พ.ศ.2535 มีจำนวนธุรกิจประเภทนิติบุคคลคงอยู่ทั้งสิ้น จำนวน 305 ราย เพิ่มจากปี 2534 60 ราย หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.49 จำนวนธุรกิจประเภทนิติบุคคลส่วนใหญ่เป็นธุรกิจนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด คือ 225 ราย หรือร้อยละ 73.77 ของจำนวนธุรกิจประเภทนิติบุคคลทั้งหมด

การประกอบการค้าข้าว จากการจดทะเบียนของผู้ประกอบการค้าข้าว ปี 2535 พบว่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 37 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นการประกอบการขนาดกลางคือ มีจำนวน 17 แห่งหรือร้อยละ 45.94 ของจำนวนผู้ประกอบการค้าข้าวทั้งหมด มีผู้ประกอบการค้าข้าวเพิ่มขึ้นจากปี 2534 2 แห่ง หรือร้อยละ 5.71

ร้านค้าเอกชนที่จดทะเบียนพาณิชย์ของจังหวัดนະเขา ในปี พ.ศ.2535 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,234 รายเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ.2534 จำนวน 67 รายหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.09 ของจำนวนร้านค้าเอกชนที่จดทะเบียนพาณิชย์ทั้งหมด ร้านค้าเอกชนจดทะเบียนพาณิชย์จำนวน 1,279 ราย อยู่ในอำเภอเมืองนະเขา หรือร้อยละ 57.25 ของร้านค้าเอกชนทั้งหมด อำเภอเชียงคำมีจำนวนร้านค้ารองลงมา ส่วนอำเภอปง ไม่มีร้านค้าเอกชนมาจดทะเบียนพาณิชย์ (ดูตารางที่ 3.15)

จำนวนผู้ประกอบการค้าของจังหวัดนະเขา ในปี พ.ศ.2535 มีทั้งสิ้น 3,238 ราย ประกอบการอยู่ในอำเภอเมืองนະเขามากที่สุดคือ 1,525 รายคิดเป็นร้อยละ 47.10 ของจำนวนผู้ประกอบการค้าทั้งหมดของจังหวัด ส่วนประเภทการค้าที่มีผู้ประกอบการมากที่สุด คือ การขายของ มีจำนวน 2,293 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 70.81 ของจำนวนผู้ประกอบการค้าทั้งหมดของจังหวัด (ดูตารางที่ 3.16)

ตารางที่ 3.15 แสดงการจดทะเบียนพาณิชย์ประเภทต่าง ๆ ของจังหวัดพะเยา

ประเภทการจดทะเบียน	จำนวนที่จดทะเบียน				การเปลี่ยนแปลง	
	2534		2535		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
นิติบุคคล	245	100.0	305	100.0	60	24.49
1. บริษัทจำกัด	61	24.90	69	22.62	8	13.11
2. ห้างหุ้นส่วนจำกัด	174	71.08	225	73.77	51	29.31
3. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล	10	4.02	11	3.61	1	10.00
ผู้ประกอบการค้าข้าว	35	100.0	37	100.0	2	5.71
1. โรงสีเล็ก	6	11.64	6	16.22	-	-
2. โรงสีกลาง	16	45.71	17	45.94	1	6.25
3. โรงสีใหญ่	9	25.71	9	24.32	-	-
4. ประเภทอื่นๆ	4	11.43	5	13.51	1	25.00
ร้านค้าเอกชนจดทะเบียนพาณิชย์	2,167		2,234		67	3.09
1. เมืองพะเยา	1,250	57.68	1,279	57.25	29	2.32
2. แม่ใจ	100	4.61	100	4.48	-	-
3. ดอกคำใต้	170	7.84	170	7.61	-	-
4. จุน	58	2.68	96	4.30	38	65.52
5. ปง	-	-	-	-	-	-
6. เชียงคำ	539	24.87	539	24.13	-	-
7. เชียงม่วน	50	2.31	50	2.24	-	-

ที่มา สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา 2535

ตารางที่ 3.16 จำนวนผู้ประกอบการค้าของจังหวัดพะเยาแยกראายอำเภอ ปี 2535

ประเภทการค้าและ รายการที่ประกอบการค้า	อำเภอ							รวม		
	เมือง	แม่ใจ	ดอก- คำใต้	จุน	ปง	เชียง- คำ	เชียง -ม่วน			
	จำนวน	%								
1. การขายของ	1114	140	320	156	156	285	120	2,293	70.81	
2. โรงสี	52	15	15	43	20	30	70	240	7.57	
3. โรงเลื่อย	1	-	-	-	-	-	-	1	0.03	
4. การรับจ้างทำของ									14.87	
- รับจ้างพิมพ์	8	1	2	1	1	2	-	15	0.46	
- รับจ้างถ่ายรูป	11	1	1	2	1	3	1	20	0.62	
- รับจ้างปลูกสร้าง	35	3	10	30	30	10	8	126	3.89	
- รับจ้างโฆษณา	2	-	-	-	-	-	-	2	0.06	
- รับจ้างแต่งผม	52	5	10	15	6	25	3	116	3.58	
- รับจ้างทำของอื่น	80	7	12	28	12	50	15	204	6.30	
5. การให้เช่าทรัพย์สิน	102	-	-	-	-	-	-	102	3.15	
6. คลังสินค้า	5	-	-	-	-	-	-	5	0.15	
7. นายหน้าและตัวแทน	24	-	-	18	18	2	-	62	1.91	
8. การค้าอสังหาริมทรัพย์	12	-	-	-	-	8	-	20	0.62	
9. อื่น ๆ	27	-	-	-	-	-	-	27	0.83	
รวม	จำนวนราย	1525	172	370	295	244	415	217	3,238	100.0
	ร้อยละ	47.1	5.3	11.5	9.1	7.5	12.8	6.7	100.00	

ที่มา : สำนักงานสรรพากรจังหวัดพะเยา 2535

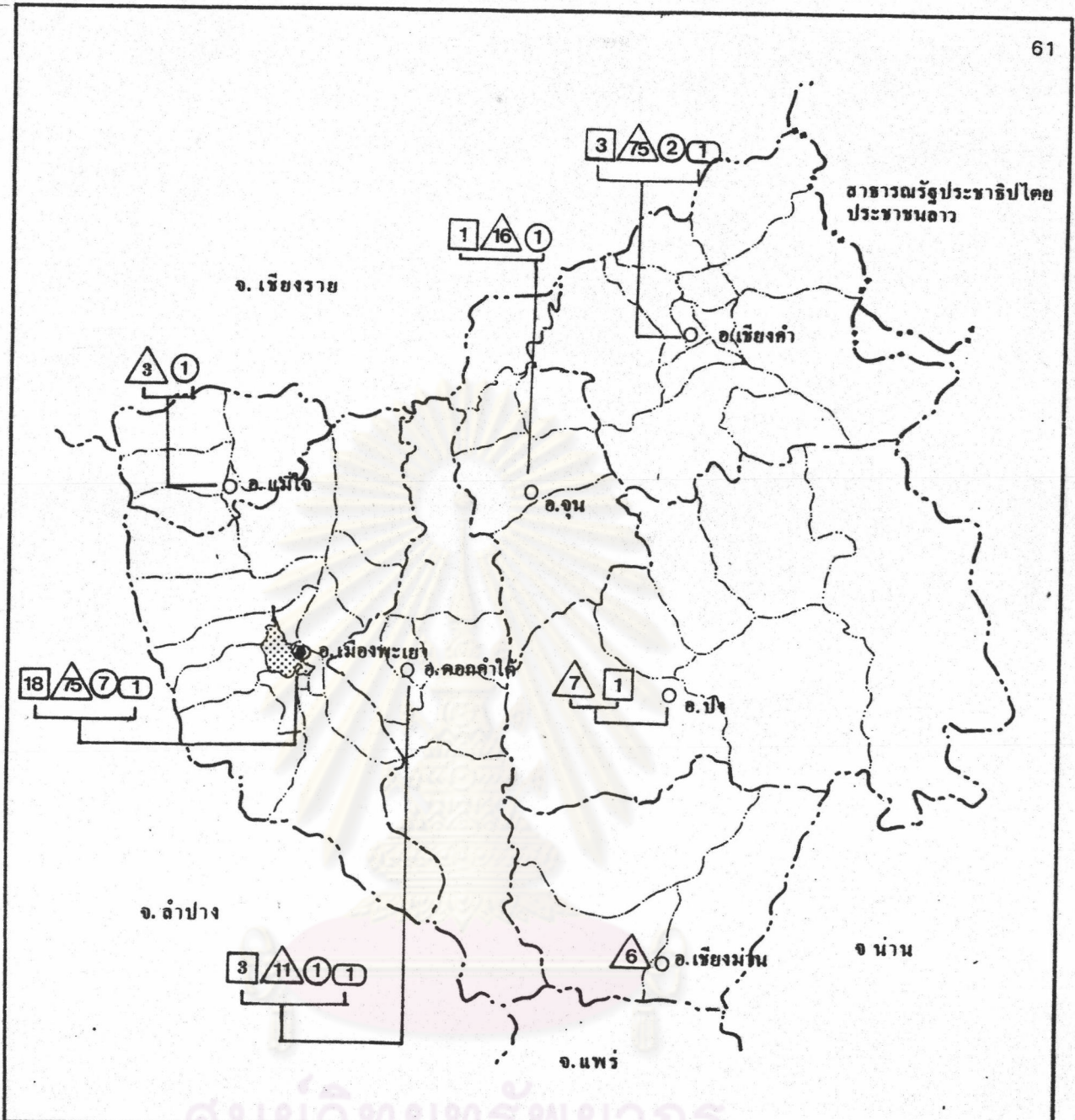
2) การบริการ ในปี 2535 จังหวัดพะเยา มีการบริการทางด้านโรงแรม และบังกาโล ภัตตาคารและห้องอาหาร คอฟฟี่ชอฟ และโรงพยาบาลรวมทั้งสิ้น 235 แห่ง กว่าร้อยละ 82.13 เป็นการบริการของภัตตาคารและร้านอาหาร

อำเภอเมืองมีจำนวนรวมของสถานบริการมากที่สุด คือ มีจำนวน 101 แห่ง หรือร้อยละ 42.98 ของสถานบริการทั้งหมดของจังหวัด รองลงมา ได้แก่อำเภอเชียงคำ, จุน , ดอกคำใต้ , ปง , เชียงม่วนและแม่ใจตามลำดับ รายละเอียดในตารางที่ 3.17

ตารางที่ 3.17 จำนวนสถานบริการที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ปี 2535

อำเภอ	โรงแรม และบังกาโล		ภัตตาคาร ร้านอาหาร		คอฟฟี่ชอฟ		โรงพยาบาล		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เมือง	18	7.66	75	31.91	7	2.98	1	0.42	101	42.98
แม่ใจ	-		3	1.28	1	0.42	-	-	4	1.70
ดอกคำใต้	3	1.28	11	4.68	1	0.42	1	0.42	16	6.81
จุน	1	0.42	16	6.81	1	0.42	-	-	18	7.66
ปง	1	0.42	7	2.98	-	-	1	0.42	9	3.83
เชียงคำ	3	1.28	75	31.91	2	2.55	1	0.42	81	34.47
เชียงม่วน	-	-	6	2.55	-	-	-	-	6	2.55
รวม	26	11.06	193	82.12	12	5.09	4	1.68	235	100.0

ที่มา : สำนักงานสรรพากรจังหวัดพะเยา 2535

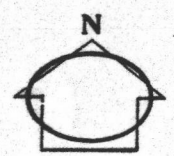
แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: สถานบริการ

- 26 . โรงแรม
- 193 . ภัตตาคาร
- 12 . คอฟฟี่ชอป
- 4 . โรงพยาบาลนคร

ที่มา:

แผนที่: 3.2

มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

3.3.7 การเงินการคลัง

1) การเงิน

1.1) สาขาธนาคารพาณิชย์ ในปี 2535 จังหวัดพะเยามีสาขาธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น 16 แห่ง ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง 8 แห่ง หรือ ร้อยละ 50 ของสาขาธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดของจังหวัด ส่วนสาขาธนาคารพาณิชย์อีก 8 แห่งมีการกระจายตัวดังนี้

ตารางที่ 3.18 จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ของจังหวัดพะเยาแยกรายอำเภอ

ธนาคารพาณิชย์	อำเภอ							รวม		
	เมือง	แม่ใจ	ดอกคำใต้	จุน	ปง	เชียงคำ	เชียงม่วน	จำนวน	%	
	กรุงเทพฯ	1	1	-	-	-	1			1
กรุงเทพฯ	1	-	1	-	1	1	-	4	25.00	
กสิกรไทย	1	-	-	1	-	-	-	2	12.50	
กรุงเทพพาณิชย์การ	1	-	1	-	-	-	-	2	12.50	
นครหลวงไทย	1	-	-	-	-	-	-	1	6.25	
กรุงศรีอยุธยา	1	-	-	-	-	-	-	1	6.25	
ทหารไทย	1	-	-	-	-	-	-	1	6.25	
สหธนาคาร	1	-	-	-	-	-	-	1	6.25	
รวม	จำนวนแห่ง	8	1	2	1	1	2	1	16	100.0
	ร้อยละ	50.0	6.25	12.5	6.25	6.25	12.5	6.25	100.00	

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ, 2535.

1.2) เงินฝากธนาคารพาณิชย์ ณ สิ้นธันวาคม 2535 มียอดเงินฝาก 3,484.1 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2534 ร้อยละ 15.4 โดยเป็นเงินฝากในอำเภอเมือง 2,342.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.0 และเงินฝากในอำเภอรอบนอกเป็นเงิน 1,141.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.9

1.3) สินเชื่อธนาคารพาณิชย์ ในรอบปี 2535 ธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดพะเยาให้สินเชื่อเป็นจำนวนเงิน 4,071.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ.2534 ร้อยละ 25.9 โดยเป็นสินเชื่อในอำเภอเมือง 2,638.5 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.7 และในอำเภอรอบนอก 1,378.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 39.8

สำหรับ เงินโอนเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศของสาขาธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดพะเยาจำนวน 470.2 ล้านบาทซึ่งลดลงจาก ปี พ.ศ. 2534 ร้อยละ 3.2

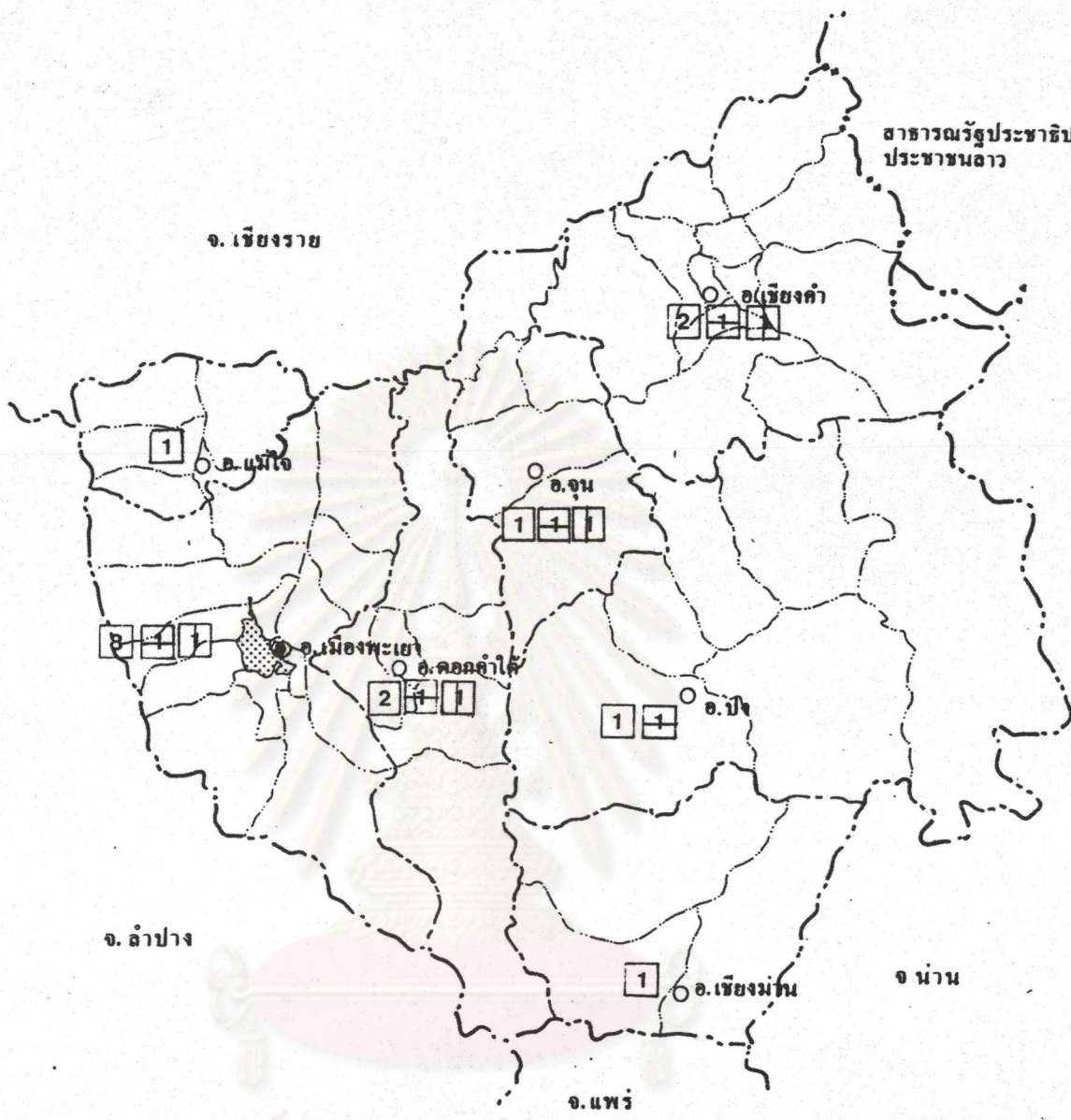
1.4) สาขาธนาคารออมสิน จังหวัดพะเยามีจำนวนสาขาธนาคารออมสินทั้งสิ้น 5 สาขา กระจายใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง ดอกคำใต้ จุน ปง และเชียงคำ

1.5) สาขาธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร จังหวัดพะเยามีจำนวนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น 4 สาขา ปัจจุบันมีสำนักงานตามอำเภอต่าง ๆ และได้ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรด้านสินเชื่อครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอ

สาขาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	การบริการครอบคลุมในพื้นที่
- สาขาพะเยา	อำเภอเมือง, อำเภอแม่ใจ
- สาขาดอกคำใต้	อำเภอดอกคำใต้
- สาขาจุน	อำเภอจุน ปง และเชียงม่วน
- สาขาเชียงคำ	อำเภอเชียงคำ

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาพะเยา, 2535.

สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว

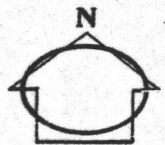
แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: ที่ตั้งธนาคาร

- 16 พาณิชย์
- 5 ออมสิน
- 4 เพื่อการเกษตร

ที่มา:

แผนที่: 3.3

มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

2) การคลัง

2.1) ปริมาณเงินหมุนเวียนผ่านคลังจังหวัดปี พ.ศ.2535 เป็นปริมาณเงินรับ 2,931,685,938,.76 บาท ปริมาณเงินจ่าย 2,910,546,203.08 บาท

ตารางที่ 3.19 ปริมาณเงินหมุนเวียนฝากคลังจังหวัดพะเยา ปี 2534 และ 2535

ปริมาณเงินผ่าน	ปริมาณเงินรับ(บาท)	
	2534	2535
เงินนอกงบประมาณ	4,804,904,562.06	5,423,032,621.99
เงินรับฝากธนาคารพาณิชย์	5,683,707,299.06	7,486,228,409.16
เงินรับย้ายตัวเงิน	491,317,000.--	756,969,000.--
รายได้แผ่นดิน	149,610,298.09	172,201,601.13
รวม	11,219,539,159.10	13,838,431,632.28
ปริมาณเงินผ่าน	ปริมาณเงินจ่าย(บาท)	
	2534	2535
เงินนอกงบประมาณ	3,541,153,018.22	4,153,558,022.63
เงินรับฝากธนาคารพาณิชย์	5,462,151,629.27	7,415,633,166.28
เงินรับย้ายตัวเงิน	538,485,000.--	978,107,000.--
รวม	9,541,789,647.49	12,547,892,188.91

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดพะเยา, 2535.

2.2) รายได้จากค่าขอใบอนุญาตของสรรพสามิต ในปี พ.ศ.2535 จังหวัดพะเยาจัดเก็บค่าใบอนุญาตจากสุรา ยาสูบ และไฟ ได้รวมทั้งสิ้น 162,985 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2534 จำนวน 12,865 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.57 แยกเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 3.20 รายได้ค่าขอใบอนุญาตของสรรพสามิตจังหวัดพะเยา ปี 2534-2535

ประเภทใบอนุญาต	ปี 2534	ปี 2535	การเปลี่ยนแปลง(%)
1. สุรา	78,450	87,975	12.14
2. ยาสูบ	71,130	74,240	4.37
3. ไฟ	540	770	42.59
รวม	150,120	162,985	8.57

ที่มา : สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดพะเยา, 2535.

2.3) รายได้จากการจัดเก็บภาษีสรรพากรจังหวัดพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2535 สามารถจัดเก็บได้ 122,713,381.43 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2534 จำนวน 12,404,927.43 บาท หรือ ร้อยละ 10.10 คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเก็บได้ 66,762,809.98 บาท มากที่สุด หรือคิดเป็นร้อยละ 54.99 และในปี 2535 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษีเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นปีแรก สามารถจัดเก็บได้คิดเป็นจำนวนเงิน 16,824,342.16 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 13.86 และมีภาษีธุรกิจเฉพาะที่ไม่เข้าข่ายระบบภาษีมูลค่าเพิ่มอีกเป็นเงิน 7,091,836.00 บาท

อำเภอเมือง สามารถจัดเก็บภาษีได้มากที่สุด คือ 60,507,944.74 บาท หรือร้อยละ 49.83 ของภาษีที่จัดเก็บได้ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอเชียงคำ จุน ดอกคำใต้ และปง ตามลำดับ อำเภอเชียงม่วนเป็นอำเภอที่จัดเก็บภาษีได้น้อยที่สุดคือเก็บได้เพียง 578,645.64 บาทหรือร้อยละ 0.48 ของภาษีที่เก็บได้ทั้งหมด(ตารางที่ 3.21)

3.4 ลักษณะทางสังคม

3.4.1 การศึกษา

การศึกษาในระบบโรงเรียนในปีการศึกษา 2535 จังหวัดพะเยามีสถานศึกษาทั้งหมด 310 แห่ง ห้องเรียน 3,286 ห้อง นักเรียน 81,554 คน ครู 4,680 คน มีสัดส่วนระหว่างจำนวนห้องเรียนต่อจำนวนนักเรียนเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 1:25 และมีสัดส่วนระหว่างจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียนเฉลี่ยของจังหวัดเท่ากับ 1:17 จำนวนสถานศึกษาในสังกัดของสำนักงานประถมศึกษามากที่สุด 272 โรง หรือร้อยละ 87.74 ของจำนวนสถานศึกษาทั้งหมดของจังหวัด ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.22

ตารางที่ 3.22 จำนวนโรงเรียน ห้องเรียน นักเรียนและครู แยกตามสังกัด

สถานศึกษา/สังกัด	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน ครู	สัดส่วน ห้อง:นร	สัดส่วน ครู:นร.
โรงเรียนประถมศึกษา	272	2,409	53,095	3,309	1:22	1:16
โรงเรียนมัธยมศึกษา	17	532	16,702	892	1:31	1:19
โรงเรียนเอกชนสายสามัญ	8	176	6,727	249	1:38	1:27
โรงเรียนเทศบาล	6	86	2,488	100	1:29	1:25
โรงเรียนพระปริยัติธรรม	3	21	562	34	1:28	1:17
วิทยาลัยเทคนิคพะเยา	3	55	1,817	89	1:33	1:20
โรงเรียนทชด.(กรมตำรวจ)	1	7	163	7	1:23	1:23
	310	3,286	81,554	4,680	1:25	1:17

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2535

3.4.2 การศาสนา

ประชากรจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา ได้แก่ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มีจำนวนศาสนสถานในพระพุทธศาสนา (ธรรมยุติกนิกายและมหานิกาย) 427 แห่ง ศาสนสถานในคริสต์ศาสนา 17 แห่ง

อำเภอเมืองมีจำนวนวัดมากที่สุด คือ 120 วัด หรือ ร้อยละ 27.97 ของวัดทั้งหมดในจังหวัด และมีจำนวนพระภิกษุและสามเณรมากที่สุดคือ 420,650 รูปหรือร้อยละ 42.42 และ 31.41 ของจำนวนพระภิกษุและสามเณรทั้งหมดของจังหวัดตามลำดับ (ตารางที่ 3.23)

ตารางที่ 3.23 จำนวนศาสนสถานและจำนวนพระภิกษุสามเณร

อำเภอ	วัด		พระภิกษุ		สามเณร	
	จำนวน(วัด)	ร้อยละ	จำนวน(รูป)	ร้อยละ	จำนวน(รูป)	ร้อยละ
เมือง	120	27.97	420	42.42	650	31.41
แม่ใจ	31	7.23	95	9.59	95	4.59
ดอกคำใต้	50	11.65	145	14.65	349	16.87
จุน	43	10.02	108	10.91	278	13.44
ปง	58	13.52	55	5.56	150	7.25
เชียงคำ	112	26.11	146	14.75	494	23.88
เชียงม่วน	15	3.50	21	2.12	53	2.56
รวม	429	100.0	990	100.0	2,069	100.0

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา, 2535.

3.4.3 ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณี

1) ศิลปะและโบราณสถาน

จังหวัดพะเยาจัดว่าเป็นเมืองพุทธ ศิลปะที่ปรากฏให้เห็น ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาทั้งสิ้น โบราณสถานที่สำรวจมีทั้งสิ้น 19 แห่งในจำนวนนี้เป็นโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียนและประกาศกำหนดขอบเขตในราชกิจจานุเบกษาแล้ว 11 แห่ง มีการประกาศครั้งแรกตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2478 รวมระยะเวลาถึงปัจจุบัน 56 ปี ส่วนปีสุดท้ายที่มีการประกาศคือปี 2524 โบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียนดังกล่าว อยู่ในอำเภอเมือง 7 แห่ง และอยู่ในอำเภอดอกคำใต้ ปง เชียงคำ เชียงม่วน อำเภอละ 1 แห่ง มีรายละเอียดดังนี้

<u>ชื่อโบราณสถาน</u>	<u>สิ่งสำคัญที่ขึ้นทะเบียน</u>	<u>ปีที่ขึ้นทะเบียน</u>
<u>อำเภอเมืองพะเยา</u>		
1. วัดศรีโม่คำ ต.เวียง	1. สุสานวิหารเก่า	2478
2. วัดศรีโคมคำ ต.เวียง	1. พระพุทธรูปพระเจ้าตนหลวง	2478
	2. วิหารครอบพระพุทธรูป	2478
	3. รอยพระพุทธรูปหักชำรุด	2523
3. วัดหลวงราชสด้าน ต.เวียง	1. วิหารแบบพื้นเมืองของล้านนา 1 หลัง	2478
	2. เจดีย์ทรงกลมหลังวิหาร	2523
	3. สุสานก่อเจดีย์ทรงกลมสลักจากหินทรายขนาดเล็กตั้งตระหงายอยู่	
4. พระธาตุจอมทอง ต.เวียง	1. พระธาตุเจดีย์จอมทอง	2475

5. วัดประตู่ชัย ต.เวียง	1. ซากเจดีย์มิตินปกคลม 2. ซากวิหารหน้าเจดีย์	กำลังดำเนินการ
6. วัดลี ต.เวียง	1. เจดีย์ทรงกลม 2. วิหาร	2532
7. วัดป่าแดงบุญนาค ต.ท่าวังทอง	1. มุขตินซากโบราณสถานซึ่งอาเป็น 2. เจดีย์หรืออาคารโบราณ 25 ตำแหน่ง 3. เจดีย์ซึ่งมีองค์ประกอบแบบศิลปะสุโขทัย 4. ซากพระวิหาร 1 หลัง ซากแนวกำแพงโบราณ	2511-2524

อำเภอตอกคำใต้

8. พระธาตุแจโว ต.บ้านถ้ำ	1. พระธาตุเจดีย์ 1 องค์	2524

อำเภอปาง

9. พระธาตุคอยห้วยก ต.ปาง	1. พระธาตุเจดีย์ 1 องค์	2487

อำเภอเชียงคำ

10. วัดแสนเมืองมา ต.ห้วยวน	1. วิหารหลังคามุงด้วยไม้แบบไทยลื้อ	2524

อำเภอเชียงม่วน

11. วัดท่าฟ้า ต.สระ	1. วิหารแบบไทยลื้อ	2524

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา , 2535.

2) ขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1) งานประเพณี ชาวพะเยายึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น เชื้อมั่นและศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ประเพณีเก่าแก่ที่สำคัญที่ยังคงสืบทอดกันมาถึงทุกวันนี้ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ รดน้ำดำหัว ตานก๋วยสลาก กลองบูชา ตานข้าวใหม่ สิบชะตาเมือง สู้ขวัญควาย เทศน์มหาชาติ สรงน้ำพระธาตุ แด่เบ็ญแจแห่ครัวตาน ตักบาตรเบ็ญพุด ปอยช้างสงฆ์ บวชลูกแก้ว มัดมือสู้ขวัญ เทศกาลเข้าพรรษามาฆบูชา วิสาขบูชา นอกจากนี้ยังมีการผ่อนรำและการละเล่นพื้นเมือง เช่น ฟ้อนเจิง ฟ้อนเล็บ ฟ้อนนางนก ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนผี ศิลปหัตถ์พื้นเมือง คาว จ้อย อ้อ

2.2) ภาษา ชาวพะเยามีภาษาพูดเป็นของตนเองที่ เรียกว่า "คำเมือง" อันเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของตนเองที่มีมาแต่โบราณ ปัจจุบันภาษาคำเมืองยังคงใช้กันอยู่ทั่วไป สำเนียงการพูดมีเสียงสูงต่ำตามวรรณยุกต์ไทยทั้ง 5 เสียง

2.3) การแต่งกาย ชาวพะเยามีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อันเป็นลักษณะของชาวล้านนา ผู้ชายแต่งชุดม่ออ่อม คือ นุ่งกางเกงสะดอหรือกางเกงขาก๊วยสวมเสื้อม่ออ่อมคอกลมและคาดผ้าขาวม้าที่เอว ผู้หญิงนุ่งซิ่น(ผ้าถุง) สวมเสื้อแขนกระบอก ปัจจุบันลักษณะการแต่งกายจะหาได้ในงานประเพณีพื้นเมือง

3.4.4 การสาธารณสุข

1) สถานบริการสาธารณสุข จังหวัดพะเยามีโรงพยาบาล 7 แห่ง (ทุกอำเภอ) สำนักอนามัย 73 แห่ง สถานีบริการสาธารณสุขชุมชน 16 แห่ง กระจายในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพะเยา (ตารางที่ 3.24)

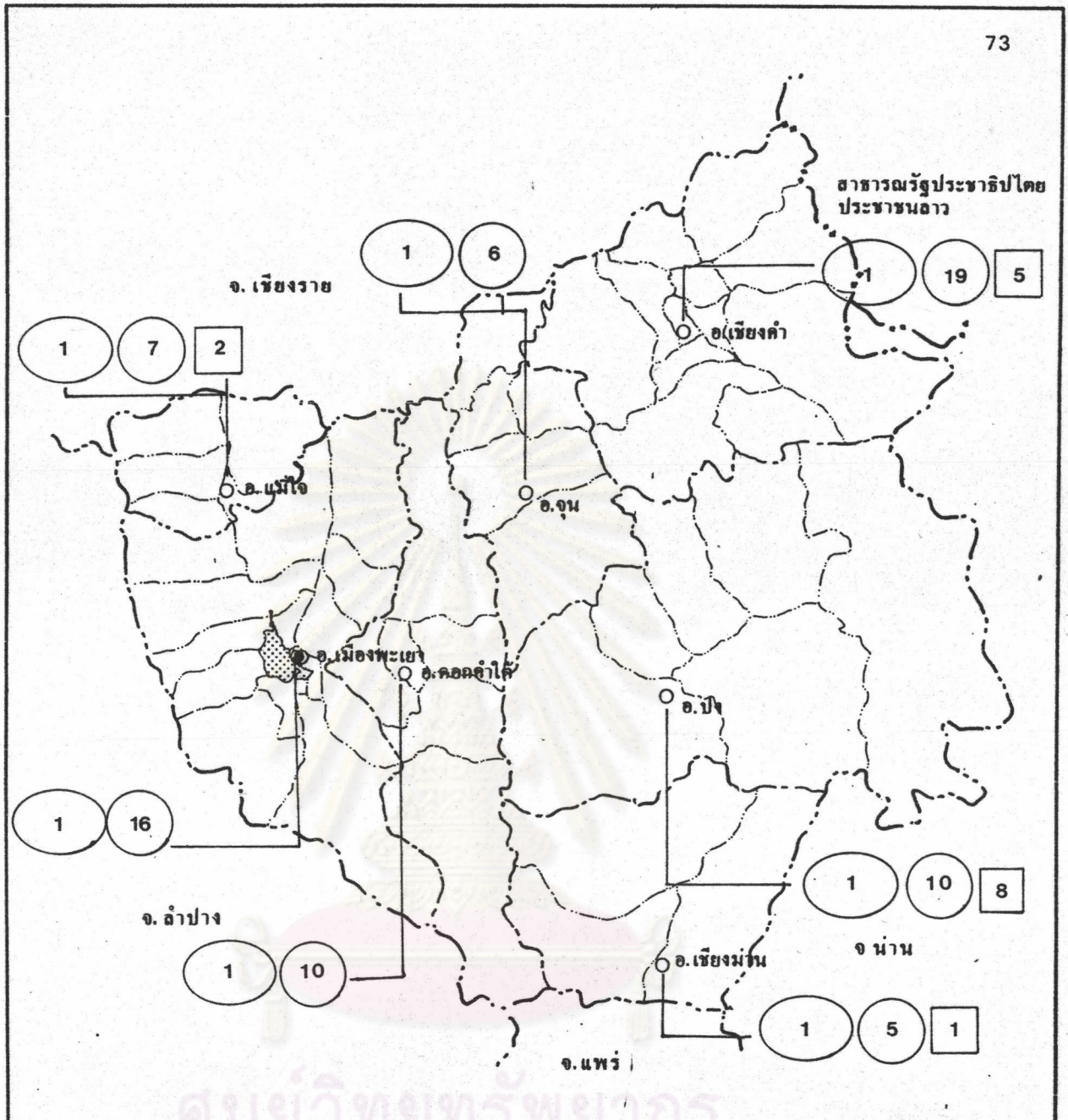
ตารางที่ 3.24 จำนวนโรงพยาบาล สถานีนามัย และสถานบริการสาธารณสุขแยกรายอำเภอ

อำเภอ	โรงพยาบาล (แห่ง)	สถานีนามัย (แห่ง)	สถานบริการ สาธารณสุขชุมชน (แห่ง)
เมือง	1	16	-
แม่ใจ	1	7	2
ดอกคำใต้	1	10	-
จุน	1	6	-
ปง	1	10	8
เชียงคำ	1	19	5
เชียงม่วน	1	5	1
	7	73	16

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา 2535

2) จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขของจังหวัดพะเยาใน ปี พ.ศ.2535 มีจำนวนแพทย์ 50 คน จำนวนพยาบาลวิชาชีพ 286 คน มีอัตราส่วนต่อประชากร 1:10,139 และ 1:1,773 ตามลำดับ รายละเอียดบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่น ๆ (ตารางที่ 3.25)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

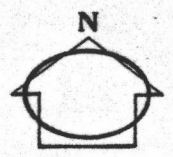
แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: สถานบริการสาธารณสุข

- 7 โรงพยาบาล
- 73 สถานีอนามัย
- 16 สถานีบริการสาธารณสุขชุมชน

ที่มา:

แผนที่: 3.4

มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

ตารางที่ 3.25 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

บุคลากร	จำนวน	อัตราส่วน : ประชากร
แพทย์	50	1 : 10,139
ทันตแพทย์	12	1 : 42,246
เภสัชกร	19	1 : 26,682
พยาบาลวิชาชีพ	286	1 : 1,773
พยาบาลเทคนิค	325	1 : 1,560
เจ้าหน้าที่พยาบาล	34	1 : 14,910
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน (ผดุงครรภ์)	84	1 : 6,035
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน-พนักงานอนามัย	91	1 : 5,571

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา 2535

3) สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน แบ่งเป็น 7 ประเภท และมีจำนวนของสถานบริการแต่ละประเภทดังนี้

ประเภทสถานบริการสาธารณสุขเอกชน	จำนวน
ประเภทที่ 1 คลินิกแพทย์	35
ประเภทที่ 2 คลินิกทันตกรรม	8
ประเภทที่ 3 สถานผดุงครรภ์	40
ประเภทที่ 4 ร้านขายยาแผนปัจจุบันทั้งหมด	16
ประเภทที่ 5 ร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีเภสัชกรเป็นผู้ถือใบอนุญาต	1
ประเภทที่ 6 ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะขายบรรจุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตราย	28
ประเภทที่ 7 ร้านขายยาแผนโบราณ	4

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา 2535

3.4.5 องค์กร/สถาบันด้านสังคมสงเคราะห์

จังหวัดพะเยา มีองค์กร/สถาบันด้านสังคมสงเคราะห์ของภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด 9 หน่วยงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ช่วยเหลือเพื่อการกุศลหรือเพื่อการศึกษา มีดังนี้

<u>องค์กร/สถาบัน/สมาคม</u>	<u>กิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์</u>
สมาคมอองซอน	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
สมาคมพะเยา	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
เหล่ากาชาดจังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
ชมรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
สโมสรโรตารีจังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล , การศึกษา
สโมสรไลออนจังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล
มูลนิธิอนุชนำเมือง	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
สมาคมไหล้าจังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล , ประสพภัย
พุทธสมาคมจังหวัดพะเยา	เพื่อการกุศล

3.4.6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานการณ์และปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา คือ 2532-2535 การกระทำผิดในกลุ่มที่ 2 คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและเพศ อัตราการเกิดมีแนวโน้มสูงกว่ากลุ่มอื่น ส่วนมากมีสาเหตุการกระทำผิดเกิดจากบันดาลโทสะหรือความขัดแย้งเล็กน้อย สถานภาพและประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในปัจจุบัน ตำรวจภูธรจังหวัดพะเยามีอัตรากำลังพลทั้งหมด 790 นาย เมื่อเทียบกับประชากรในจังหวัดพะเยาแล้ว ข้าราชการตำรวจ 1 นายรับผิดชอบ ต่อประชากร 612 คน ต่อพื้นที่ 7.81 ตารางกิโลเมตร สถานภาพอาชญากรรมคดีอาญา 5 กลุ่มในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาสรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 3.26)

1) คติกลุ่มที่ 1 คติอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ ได้แก่ คติฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์บาดเจ็บและไม่บาดเจ็บ วิวาททรัพย์และวางเพลิง ในกลุ่มนี้คติที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาซึ่งมีจำนวน 37 รายในปี 2532 และ 35 รายในปี 2535 เฉพาะปี 2535 เกิดขึ้น 35 ราย จับได้ 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.28 เมื่อประเมินผลระดับจังหวัดแล้วคติกลุ่มนี้เกิดน้อยลง และการจับกุมบรรลุเป้าหมายของ บช.ภ.3 (เกิน 41%) ท้องที่ที่เกิดคติกลุ่มที่ 1 มากที่สุด คือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาคือ อำเภอเชียงคำ จุน ดอกคำใต้ ปง แม่ใจ เชียงม่วน ตามลำดับ

2) คติกลุ่มที่ 2 คติประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและเพศ ได้แก่ ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนากระทำให้ตามโดยประมาท พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกายและข่มขืนกระทำชำเรา ในกลุ่มนี้คติที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ทำร้ายร่างกายซึ่งมีจำนวน 65 รายในปี 2532 และลดลงเหลือ 41 รายในปี 2535 เฉพาะปี 2534 จับได้ 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.49 เมื่อเปรียบเทียบแล้วคติกลุ่มนี้ลดน้อยลง และการจับกุมบรรลุเป้าหมายของ บช.ภ.3 (เกิน 52%) ท้องที่ที่เกิดคติกลุ่มที่ 2 มากที่สุด คือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาเป็นอำเภอดอกคำใต้ จุน เชียงคำ แม่ใจ ปง เชียงม่วน ตามลำดับ

3) คติกลุ่มที่ 3 คติประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ได้แก่ คติลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์บาดเจ็บ-ไม่บาดเจ็บ ปล้นทรัพย์ รับของโจรและทำให้เสียทรัพย์ ในคติกลุ่มนี้คติที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ลักทรัพย์ ซึ่งมีจำนวน 131 รายในปี 2532 และ 134 รายในปี 2535 ในปี 2535 จับได้ 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.24 เมื่อเปรียบเทียบคติในกลุ่มแล้วเกิดน้อยลง การจับกุมในปี 2532 บรรลุเป้าหมาย ส่วนปี 2535 ไม่บรรลุเป้าหมายของ บช.ภ.3 (เกิน 56%) ท้องที่ที่เกิดคติกลุ่มที่ 3 มากที่สุด คือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาเป็นอำเภอดอกคำใต้ เชียงคำ จุน แม่ใจ ปง และเชียงม่วน ตามลำดับ

4) คติกลุ่มที่ 4 คติที่น่าสนใจ ได้แก่ โจรกรรมรถจักรยานยนต์ รถยนต์ โค-กระบือ เครื่องมือการเกษตร ปล้นชิงทรัพย์รถยนต์โดยสาร, รถแท็กซี่ ข่มขืนและฆ่า ลักพาเรียกค่าไถ่ ฉ้อโกงทรัพย์และยักยอกทรัพย์ ในกลุ่มนี้คติที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ โจรกรรมรถจักรยานยนต์ รองลงมาคือ คติยักยอกทรัพย์และฉ้อโกงทรัพย์ สำหรับคติโจรกรรมรถจักรยานยนต์ ซึ่งเกิดมากที่สุดนั้นในปี 2532 เกิดขึ้น 38 รายจับได้ 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.28 และใน

ปี 2535 เกิดขึ้น 30 ราย จับได้ 15 รายคิดเป็นร้อยละ 50.00 เปรียบเทียบแล้วการเกิดของคดีกลุ่มนี้ลดลงจากปี 2532 และการจับกุมบรรลุเป้าหมาย ท้องที่ที่เกิดคดีกลุ่มนี้มากที่สุดคือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาเป็นอำเภอเชียงคำ ดอกคำใต้ จุน ปง แม่ใจ และเชียงม่วน ตามลำดับ และในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา(2534-2535)จังหวัดพะเยาไม่ปรากฏคดีโจรกรรมรถยนต์ ปล้นชิงทรัพย์ รถยนต์โดยสาร,แท็กซี่ ข่มขืนและฆ่า ลักพาและเรียกค่าไถ่

5) คดีกลุ่มที่ 5 คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ ความผิด พรบ.อาวุธปืน (อาวุธปืนธรรมดา อาวุธปืนสงคราม วัตถุระเบิด) ความผิด พรบ.ยาเสพติด พรบ.ปราบการค้าประเวณี พรบ.การพนันทั่วไป พรบ.การพนันสลากกินรวบ สถานบริการ โรงแรม มีและเผยแพร่วัตถุลามก ในกลุ่มนี้คดีที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ความผิดตาม พรบ.ยาเสพติด รองลงมาเป็น พรบ.การพนันทั่วไป พรบ.อาวุธปืน(ธรรมดา) และพรบ.สลากกินรวบ เฉพาะคดี พรบ.ยาเสพติด ในปี 2532 จับได้ 452 ราย ผู้ต้องหา 467 คน ลดลงในปี 2535 จับได้ 348 ราย ผู้ต้องหา 355 คน เมื่อเปรียบเทียบคดีกลุ่มนี้แล้วการจับกุมคดีลดลง 204 ราย หรือลดลงร้อยละ 21.23 จึงไม่บรรลุเป้าหมาย ท้องที่ที่เกิดคดีกลุ่มนี้มากที่สุดคือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาเป็นอำเภอ ดอกคำใต้ เชียงคำ จุน แม่ใจ ปง และเชียงม่วน ตามลำดับ

ตารางที่ 3.26 สถานภาพอาชญากรรมคดีอาญา 5 กลุ่มของตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา

ประเภทความผิด	2532			2535			เป้าหมาย บช.ภ.3
	เกิด (ราย)	จับได้ (ราย)	จับได้ (%)	เกิด (ราย)	จับได้ (ราย)	จับได้ (%)	
คดีกลุ่มที่ 1	56	33	58.93	43	25	58.14	41.00
คดีกลุ่มที่ 2	145	97	66.89	125	88	70.40	52.00
คดีกลุ่มที่ 3	158	114	72.15	155	85	54.84	56.00
คดีกลุ่มที่ 4	103	59	57.28	87	44	50.57	-
คดีกลุ่มที่ 5	-	961	ผู้ต้องหา 2,202	-	757	ผู้ต้องหา 1,572	-

ที่มา ตำรวจภูธรจังหวัดพะเยา , สถานภาพอาชญากรรม 2535

3.5 ลักษณะประชากร

3.5.1 ขนาดและการเปลี่ยนแปลงประชากร

จังหวัดพะเยามีประชากรตามทะเบียนราษฎรใน ปี พ.ศ.2535 จำนวนทั้งสิ้น 535,621 คน กระจายอยู่ใน 7 อำเภอ อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองพะเยา 153,904 คน (ร้อยละ 28.73) รองลงมาได้แก่ อำเภอเชียงคำ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอปง และอำเภอแม่ใจมีประชากร 117,290 คน 73,696 คน 56,312 คน 52,537 คน 38,821 คน ตามลำดับ อำเภอเชียงม่วนมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียง 19,913 คน (ร้อยละ 3.72) จะเห็นได้ว่าอำเภอเมืองพะเยาซึ่งมีจำนวนประชากรมากที่สุดนั้นมีประชากรมากกว่าอำเภอเชียงม่วน ซึ่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดถึง 7.7 เท่า และยังเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่าประชากรในเขตเทศบาลเมืองพะเยา (23,148 คน)

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรระหว่าง ปี พ.ศ.2529 ถึง ปี พ.ศ.2535 ของจังหวัดมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 26,016 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปี ในช่วงเวลาดังกล่าว (AVERAGE RELATIVE CHANGE PER YEAR) เท่ากับ ร้อยละ 0.94 เมื่อพิจารณาในระดับอำเภอพบว่า อำเภอที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของประชากรเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นมี 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองพะเยา อำเภอจุน อำเภอปง อำเภอเชียงคำ และอำเภอเชียงม่วน อำเภอพะเยามีขนาดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ร้อยละ 1.18 ส่วนอำเภอที่มีขนาดการเปลี่ยนแปลงของประชากรเฉลี่ยต่อปีลดลง 2 อำเภอ คือ อำเภอดอกคำใต้และอำเภอแม่ใจมีขนาดการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีลดลงร้อยละ -0.17 และ -0.05 ตามลำดับ

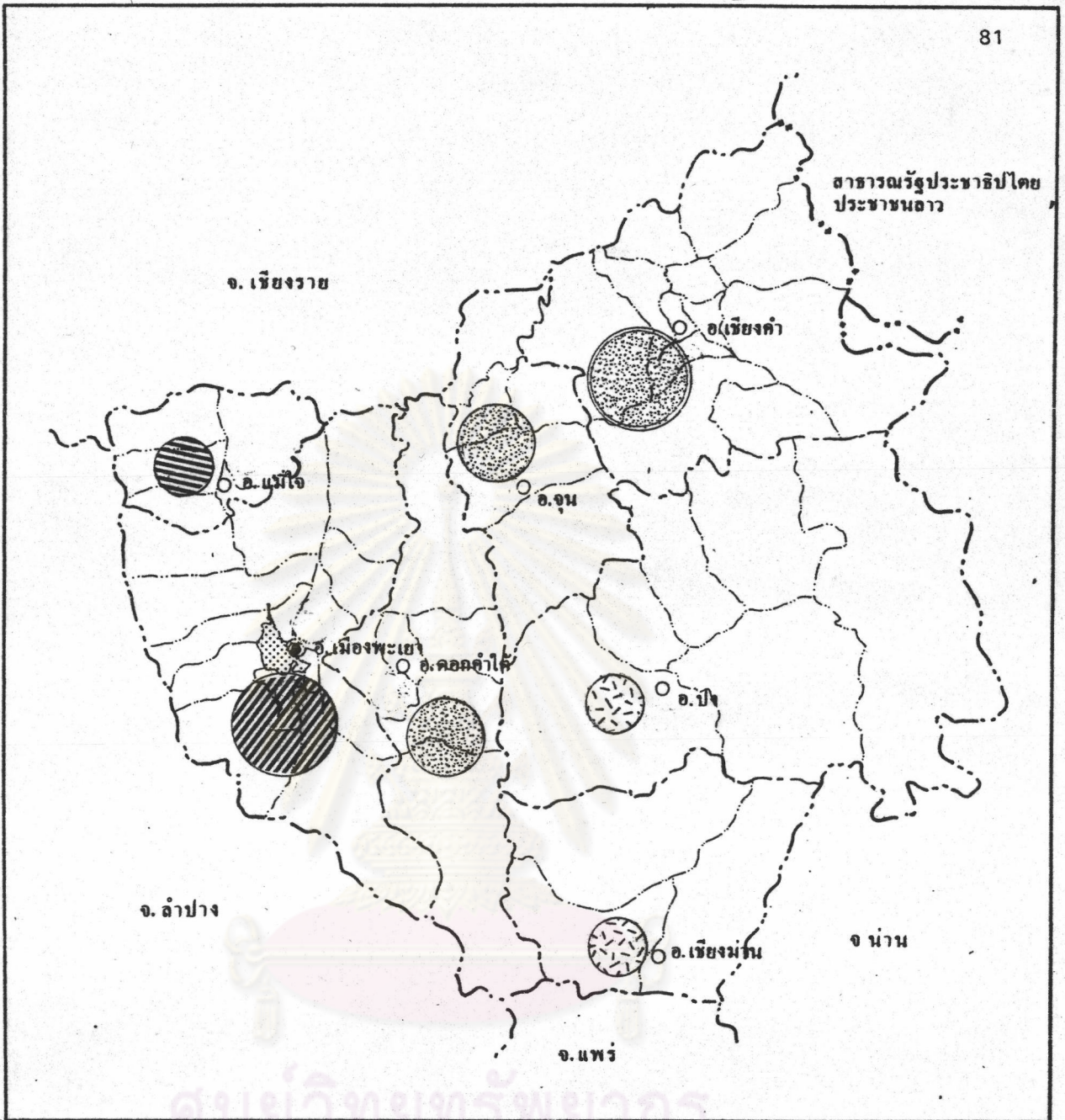
ขนาดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ในช่วงเวลาเดียวกันในระดับอำเภอ (Absolute Change)พบว่า อำเภอเมืองพะเยา มีขนาดการเปลี่ยนแปลงประชากรมากที่สุด คือ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 39.23 รองลงมาคือ อำเภอเชียงคำ ร้อยละ 37.12 ส่วนอำเภอเชียงม่วนมีขนาดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 0.15 (ตารางที่ 3.27)

ตารางที่ 3.27 ลักษณะของประชากรของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ.2529 - 2535

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)		จำนวน การเปลี่ยนแปลง	การเปลี่ยนแปลง/ปี		ความหนาแน่น คน/ตร.กม.		จำนวนครัวเรือน		ขนาดของครัวเรือน	
		2529	2535		ร้อยละ	ขนาด	2529	2535	2529	2535	2529	2535
เขตเทศบาลเมืองพะเยา	9.000	24,457	23,148	(1,309)	-0.89	-5.03	2,717	2,572	3,793	6,701	6.4	3.5
อำเภอเมืองพะเยา	1,056.915	143,698	153,904	10,206	1.18	39.23	136	146	27,733	33,844	5.2	4.5
อำเภอแม่ใจ	300.761	39,002	38,821	(181)	-0.08	-0.70	130	129	8,275	9,972	4.7	3.9
อำเภอดอกคำใต้	823.294	74,598	73,696	(902)	-0.20	-3.47	91	90	16,365	19,657	4.6	3.7
อำเภอจุน	571.231	52,866	56,312	3,446	1.09	13.25	93	99	12,437	14,414	4.3	3.9
อำเภอปง	1,783.452	47,478	52,537	5,059	1.78	19.45	27	29	9,623	12,411	4.9	4.2
อำเภอเชียงคำ	1,077.547	107,832	117,290	9,658	1.50	37.12	100	109	21,984	28,641	4.9	4.1
อำเภอเชียงม่วน	722.860	19,874	19,913	39	0.03	0.15	27	28	4,490	5,539	4.4	3.6
รวม	6,345.080	509,605	535,821	26,016	0.85	100.00	80	84	104,700	131,179	4.9	4.1

หมายเหตุ : อำเภอเมืองพะเยารวมเขตเทศบาลเมือง

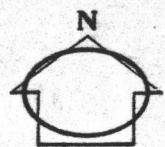
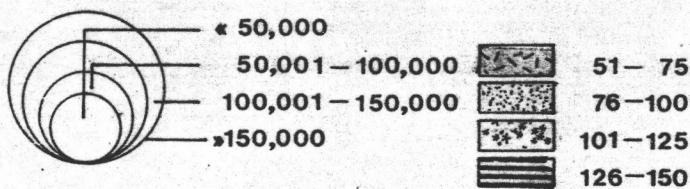
ที่มา : ปกครองจังหวัดพะเยา, 2535.

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองพะเยา

แสดง: จำนวน ความหนาแน่นประชากร ปีพ.ศ. 2529

แผ่นที่: 3.6

ที่มา: ปกครองจังหวัดพะเยา, 2536.

มาตราส่วน: 5 0 5 กม.

จากการศึกษาขนาดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรข้างต้น พบว่าขนาดการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรต่อปีมีแนวโน้มลดลง และจากข้อมูลจากสาธารณสุขจังหวัดพะเยาที่แสดงอัตราการเกิด อัตราการตายและอัตราการเพิ่มของประชากรของจังหวัดพะเยาใน ปี พ.ศ. 2528 ถึงปี พ.ศ.2535 ยังเป็นข้อมูลสนับสนุนว่า ขนาดการเปลี่ยนแปลงของประชากรของจังหวัดพะเยามีขนาดค่อนข้างเล็ก เนื่องจากข้อมูลแสดงอัตราการเกิดและอัตราการเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มลดลง (ตารางที่ 3.28)

ตารางที่ 3.28 สถิติอัตราการเพิ่มของประชากรจังหวัดพะเยา ปี 2528-2535

พ.ศ.	อัตราการเกิด (ต่อพันคน)	อัตราการตาย (ต่อพันคน)	อัตราการเพิ่ม (ต่อพันคน)
2528	16.68	5.49	11.19
2529	15.15	5.29	9.86
2530	14.24	5.53	8.71
2531	13.43	5.32	8.11
2532	13.71	5.63	8.08
2533	13.77	5.82	7.95
2534	14.71	5.82	8.90
2535	14.57	6.48	0.89

ที่มา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ตุลาคม 2535

3.5.2 ความหนาแน่นของประชากร

จังหวัดพะเยามีความหนาแน่นของประชากรใน ปี พ.ศ. 2529 เท่ากับ 84 คนต่อตารางกิโลเมตร และปี พ.ศ.2535 มีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 84 คนต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อพิจารณารายอำเภอ ในปี พ.ศ.2528 พบว่า อำเภอเมืองพะเยาที่มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่มากที่สุดคือ 136 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ อำเภอแม่ใจ และอำเภอเชียงคำ (130 และ 100 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ) อำเภอเชียงม่วน และอำเภอปงเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด เท่ากันคือ 27 คน/ตร.กม.

ส่วนในปี พ.ศ.2531 อำเภอในจังหวัดพะเยายังคงมีลำดับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรเหมือนกับปี พ.ศ.2528 แต่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน กล่าวคือ มีอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรลดลง 2 อำเภอคือ อำเภอแม่ใจและอำเภอดอกคำใต้ (ลดลง จาก 130/129 และ 91/90 ตามลำดับ)

ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเมืองพะเยา พบว่า มีขนาดมากกว่าอำเภอเชียงม่วนที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดในปี พ.ศ.2529 เท่ากับ 100 เท่า และเป็น 92 เท่า ในปี 2535 และมีความหนาแน่นของประชากรเปลี่ยนแปลงลดลง จาก 2,717 คน เป็น 2,572 คน คิดสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ -5.34

3.5.3 จำนวนและขนาดครัวเรือน

จังหวัดพะเยามีจำนวนครัวเรือน ในปี พ.ศ.2529 เท่ากับ 104,700 ครัวเรือน และเพิ่มเป็น 131,179 ครัวเรือน ในปี พ.ศ.2535 คิดเป็นการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 3.61 ต่อปี อำเภอที่มีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดใน ปี พ.ศ.2535 คือ อำเภอเมืองพะเยา รองลงมาคือ อำเภอเชียงคำ (33,844 ครัวเรือน และ 28,641 ครัวเรือน ตามลำดับ) อำเภอเชียงม่วนเป็นอำเภอที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุด คือ 5,539 ครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนของจังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2528 เท่ากับ 4.9 คน/ครัวเรือน และลดลงในปี พ.ศ.2535 เป็น 4.1 คน/ครัวเรือน โดยในทุกอำเภอของจังหวัดพะเยามีแนวโน้มที่ครอบครัวที่มีขนาดเล็กลง ส่วนอำเภอที่มีขนาดครัวเรือนเล็กที่สุด คืออำเภอเชียงม่วน รองลงมาคือ อำเภอจุน (3.6 และ 3.9 คน/ครัวเรือน) ส่วนอำเภอเมืองพะเยาพะเยาเป็นอำเภอที่มีขนาดครัวเรือนใหญ่ที่สุดคือ 4.5 คน/ครัวเรือน และมีขนาดใหญ่กว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด (ตารางที่ 2.28)

3.5.4 โครงสร้างอายุประชากร

ประชากรของจังหวัดพะเยา ใน ปี พ.ศ.2523 และ พ.ศ.2535 มีจำนวนประชากรเพิ่มจากปี พ.ศ.2523 จำนวน 418,228 คน เป็น 506,961 คน ในปีพ.ศ. 2535 เพิ่มขึ้น 88,733 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.77 ต่อปี

โครงสร้างอายุของประชากรของจังหวัดแยกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ วัยเด็ก (0-14 ปี) วัยแรงงาน (15-59 ปี) และวัยชรา (อายุ 60 ขึ้นไป) พบว่า โครงสร้างอายุของประชากรของจังหวัดพะเยามี ประชากรในวัยแรงงานเพิ่มขึ้น คือ เพิ่มจาก 250,251 คน เป็น 355,726 คน เป็นจำนวน 105,475 คิดเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงต่อปี เท่ากับ 3.51 และมีขนาดการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 118.87 ส่วนช่วงอายุวัยเด็กและวัยชราซึ่งจัดว่าเป็นวัยพึ่งพิงมีแนวโน้มลดจำนวนลง (ดูตารางที่ 3.29)

3.5.5 การกระจายของประชากร

1) การวัดการกระจายตัวของประชากร โดยใช้เส้นกระจายเท่า Lorenz Curve นั้น พิจารณาได้จาก เส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้นจากการกำหนดจุดตัดกันของอัตราส่วนของจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่ของตำบลต่าง ๆ หากพบว่า เส้นโค้งดังกล่าวเขยิบเข้าใกล้เส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ แสดงว่า มีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มาก แต่ถ้าเส้นโค้งดังกล่าวเขยิบห่างจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ แสดงว่ามีการรวมตัวของประชากรอยู่ในพื้นที่เดียว

จากการพิจารณาเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2529 และ พ.ศ.2535 พบว่าในปี พ.ศ.2529 มีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มากกว่าปี พ.ศ.2529 เล็กน้อย และเมื่อพิจารณาระยะห่างจากเส้นกระจายตัวที่สม่ำเสมอ จะพบว่าเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรทั้งช่วงปี อยู่ห่างจากเส้นแสดงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอค่อนข้างมากซึ่งพบว่า ประมาณร้อยละ 50 ของประชากรในเขตจังหวัดพะเยา รวมกันอยู่ในพื้นที่ประมาณร้อยละ 22 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ขณะที่จำนวนประชากรอีกร้อยละ 50 ของประชากรที่เหลือ กระจายอยู่ในพื้นที่ถึงร้อยละ 78 ของจังหวัด

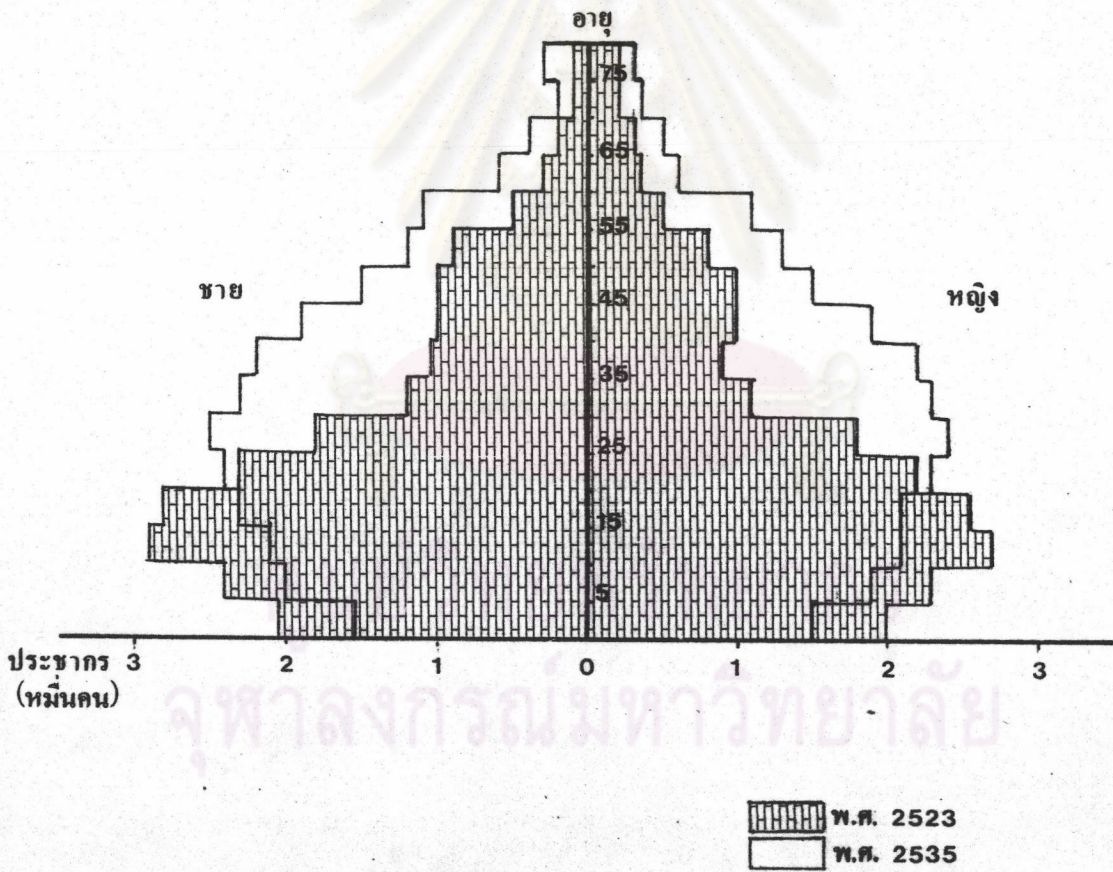
ตารางที่ 3.30 โครงสร้างช่วงอายุประชากรของจังหวัดพะเยา

ช่วงอายุ	25 23				25 35				การเปลี่ยนแปลง		
	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ	จำนวน	สัดส่วนต่อปี	ขนาด
0-4	20,733	20,206	40,939	9.79	15,826	15,277	31,103	6.14	(9,836)	-2.00	-11.08
5-9	24,455	23,617	48,072	11.49	20,987	19,332	40,319	7.95	(7,753)	-1.34	-8.74
10-14	29,128	27,547	56,675	13.55	21,797	21,993	43,790	8.64	(12,885)	-1.89	-14.52
15-19	28,724	26,286	55,010	13.15	23,288	21,909	45,197	8.92	(9,813)	-1.49	-11.06
20-24	23,227	22,265	45,492	10.88	24,439	23,822	48,261	9.52	2,769	0.51	3.12
25-29	18,089	16,917	35,006	8.37	25,592	24,556	50,148	9.89	15,142	3.60	17.06
30-34	12,406	11,387	23,793	5.69	23,681	23,794	47,475	9.36	23,682	8.29	26.69
35-39	10,437	9,903	20,340	4.86	22,705	22,128	44,833	8.84	24,493	10.03	27.60
40-44	10,986	10,661	21,647	5.18	19,985	19,820	39,805	7.85	18,158	6.99	20.46
45-49	10,588	10,491	21,079	5.04	15,590	15,364	30,954	6.11	9,875	3.90	11.13
50-54	8,304	8,101	16,405	3.92	12,638	13,201	25,839	5.10	9,434	4.79	10.63
55-59	5,773	5,706	11,479	2.74	11,628	11,586	23,214	4.58	11,735	8.52	13.23
60-64	3,899	3,968	7,867	1.88	6,662	6,861	13,523	2.67	5,656	5.99	6.37
65-69	2,926	3,181	6,107	1.46	4,222	5,294	9,516	1.88	3,409	4.65	3.84
70-74	1,973	2,216	4,189	1.00	2,606	3,548	6,154	1.21	1,965	3.91	2.21
มากกว่า 75	1,772	2,356	4,128	0.99	3,031	3,799	6,830	1.35	2,702	5.45	3.05
รวม	213,420	204,808	418,228	100.00	254,677	252,284	506,961	100.00	88,733	1.77	100.00
1-14	74,316	71,370	145,686	34.83	58,610	56,602	115,212	22.73	(30,474)	-1.74	-34.34
15-59	128,534	121,717	250,251	59.84	179,546	176,180	355,726	70.17	105,475	3.51	118.87
มากกว่า 60	10,570	11,721	22,291	5.33	16,521	19,502	36,023	7.11	13,732	5.13	15.48

ที่มา : ปี 2523 จากสำมะโนประชากรทั่วประเทศ

ปี 2535 จากรายงานประจำปี 2536 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

แผนภูมิที่ 3.7 โครงสร้างประชากรจังหวัดพะเยา

2) ดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index) คือ ค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร โดยการนำเอาตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรของอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดพะเยา มาจัดเรียงลำดับตามความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปหามาก จากนั้นคำนวณค่า การรวมตัวของประชากร จากสูตร

$$\text{ค่าการรวมตัวของประชากร} = \frac{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่} - \text{อัตราส่วนสะสมของประชากร}}{\text{อัตราส่วนสะสมของพื้นที่}}$$

ผลลัพธ์จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าผลลัพธ์เข้าใกล้ 1 แสดงว่า มีการรวมตัวของประชากรในพื้นที่แห่งเดียว แต่ถ้าผลลัพธ์เข้าใกล้ 0 แสดงว่ามีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่มาก

จากตารางที่ 3.30 และ 3.31 สามารถคำนวณค่าการรวมตัวของประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ.2529 และ 2535 ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าการรวมตัวของประชากร ปี พ.ศ.2529} &= \frac{426.97-320.12}{426.97} \\ &= 0.2503 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าการรวมตัวของประชากร ปี พ.ศ.2535} &= \frac{426.97-318.41}{426.97} \\ &= 0.2543 \end{aligned}$$

จากการศึกษา พบว่า ค่าการรวมตัวของประชากรที่คำนวณได้ในปี พ.ศ. 2535 สูงกว่า ปี พ.ศ.2529 เล็กน้อย ซึ่งแสดงว่า ในปีพ.ศ.2535 มีการรวมตัวของประชากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจาก ปี พ.ศ.2529

จากการวัดการกระจายตัวของประชากรเขตพื้นที่จังหวัดพะเยาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดพะเยามีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันมากขึ้นทั้งนี้คาดว่า

ตารางที่ 3.30 การกระจายตัวประชากรระดับอำเภอของจังหวัดพะเยา พ.ศ.2529

เขตปกครอง (อำเภอ)	พื้นที่		ร้อยละสะสม ของพื้นที่	ประชากร		ร้อยละสะสม ของประชากร	ความหนาแน่นเฉลี่ย ของประชากร (คน/ตร.กม.)
	ตร.กม.	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ		
อำเภอเชียงม่วน	722.860	11.41	11.41	19,874	4.10	4.10	27
อำเภอปง	1,783.452	28.15	39.56	47,478	9.79	13.88	27
อำเภอดอกคำใต้	823.294	12.99	52.55	74,598	15.38	29.26	91
อำเภอจุน	571.231	9.02	61.57	52,866	10.90	40.16	93
อำเภอเชียงคำ	1,077.547	17.01	78.57	107,632	22.19	62.34	100
อำเภอแม่ใจ	300.761	4.75	83.32	39,002	8.04	70.38	130
อำเภอเมืองพะเยา	1,056.915	16.68	100.00	143,698	29.62	100.00	136
รวมทั้งจังหวัด	6,336.060	100.00	426.97	485,148.000	100.00	320.12	

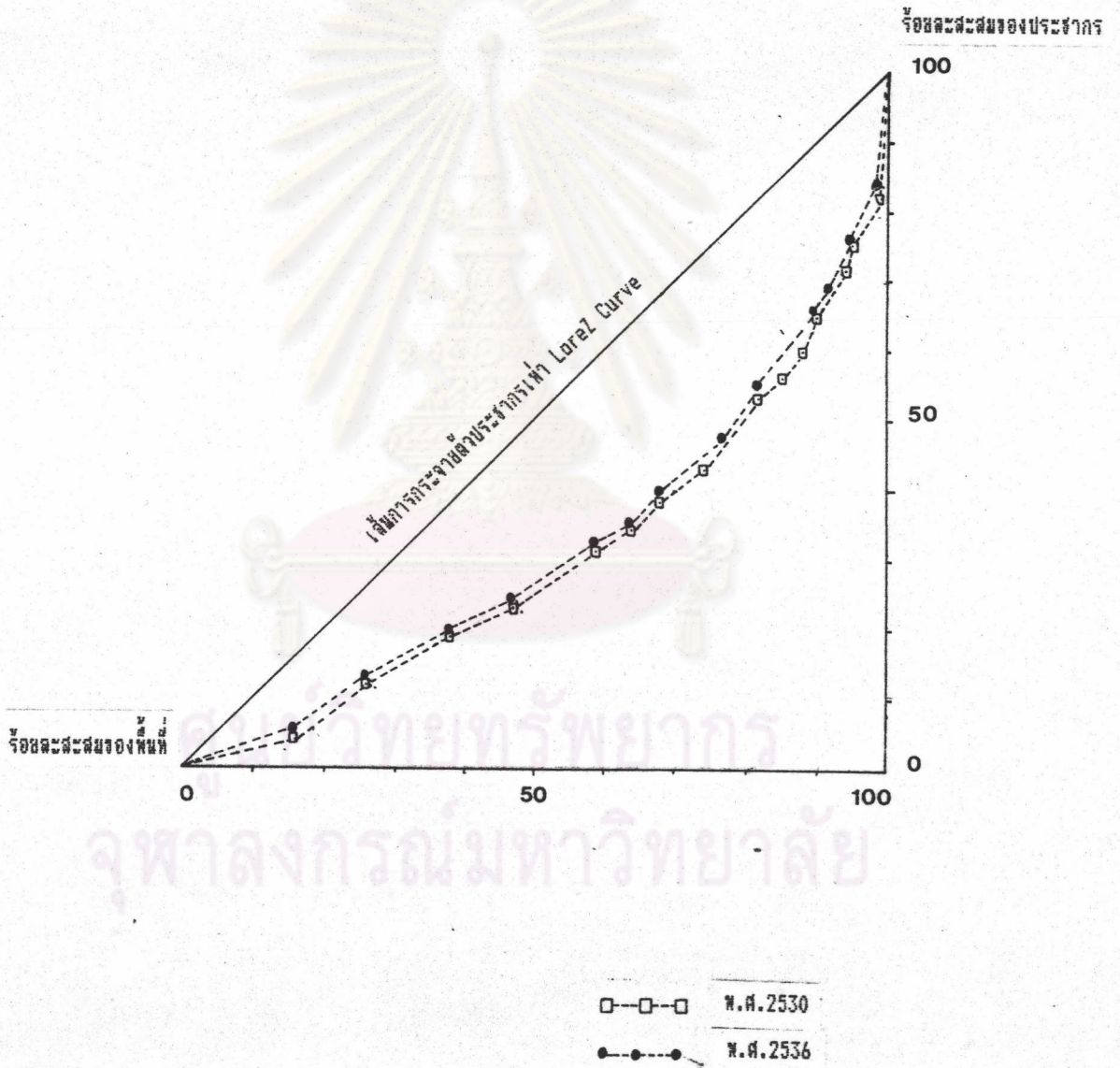
ค่าการกระจายตัวของประชากรของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ.2529 = 0.2503

ตารางที่ 3.31 การกระจายตัวประชากรระดับอำเภอของจังหวัดพะเยา พ.ศ.2535

เขตปกครอง (อำเภอ)	พื้นที่		ร้อยละสะสม ของพื้นที่	ประชากร		ร้อยละสะสม ของประชากร	ความหนาแน่นเฉลี่ย ของประชากร (คน/ตร.กม.)
	ตร.กม.	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ		
อำเภอเชียงม่วน	722.860	11.41	11.41	19,913	3.89	3.89	28
อำเภอปง	1,783.452	28.15	39.56	52,537	10.25	14.14	29
อำเภอดอกคำใต้	823.294	12.99	52.55	73,696	14.38	28.52	90
อำเภอจุน	571.231	9.02	61.57	56,312	10.99	39.51	99
อำเภอเชียงคำ	1,077.547	17.01	78.57	117,290	22.89	62.39	109
อำเภอแม่ใจ	300.761	4.75	83.32	38,821	7.58	69.97	129
อำเภอเมืองพะเยา	1,056.915	16.68	100.00	153,904	30.03	100.00	146
รวมทั้งจังหวัด	6,336.060	100.00	426.97	512,473	100.00	318.41	

ค่าการกระจายตัวของประชากรของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ.2535 = 0.2543

แผนภูมิ 3.8 การกระจายตัวของประชากร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องมาจากความแตกต่างของระดับการพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาสภาพความเป็นเมืองที่มากขึ้นของจังหวัด ดูเพิ่มเติมได้จากการเพิ่มขึ้นของประชากรเมืองในหัวข้อต่อไป

3.5.6 ประชากรในเขตเมือง

ประชากรในเขตเมือง หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลของจังหวัดพะเยา การศึกษาใช้ข้อมูลประชากรในปี พ.ศ.2523 และ ปี พ.ศ.2535 พบว่า สัดส่วนประชากรในเขตเมืองและชนบทของจังหวัดพะเยามี สัดส่วน 1:5.53 ในปี พ.ศ.2523 และเท่ากับ 1:5.50 ในปี พ.ศ.2535 โดยมีสัดส่วนของประชากรในเขตเมืองและชนบทมีแนวโน้มลดลง คือ ลดลงร้อยละ 0.02 ส่วนในระดับอำเภอพบว่า ในปี พ.ศ.2523 อำเภอแม่ใจเป็นอำเภอที่สัดส่วนประชากรเมืองและชนบทมากที่สุด คือ 1:2.35 รองลงมาคือ อำเภอเชียงคำ 1:4.13 ส่วนอำเภอจุนเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนของประชากรเมืองและชนบทมากที่สุด คือ 1:9.97 ในปี พ.ศ.2535 สัดส่วนประชากรเมืองและชนบทของอำเภอเชียงม่วนมีสัดส่วนน้อยที่สุดคือ 1:2.45 รองลงมาคือ อำเภอดอกคำใต้ 1:3.23 ส่วนอำเภอเชียงคำเป็นอำเภอที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ 1:6.56

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนประชากรเมือง และประชากรชนบทของจังหวัดพะเยามีแนวโน้มลดลงและเมื่อพิจารณาในรายอำเภอพบว่า 4 อำเภอ อันได้แก่ อำเภอปง อำเภอแม่ใจ อำเภอเชียงคำ และอำเภอเมืองพะเยา มีแนวโน้มสัดส่วนลดลงตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าว อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า จังหวัดได้มีการพัฒนาทางด้านบริการพื้นฐานอยู่ในระดับที่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างชนบทและเมือง จึงทำให้ประชาชนไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในเขตเมือง ดังรายละเอียดในหัวข้อการบริการพื้นฐาน

ตารางที่ 3.32 ประชากรในเขตเมืองของจังหวัดพะเยาแยกรายอำเภอ

อำเภอ	พ.ศ. 2523			พ.ศ. 2535			การเปลี่ยนแปลง (%)
	ประชากรทั้งหมด	ประชากรเขตเมือง	สัดส่วน ม : ช	ประชากรทั้งหมด	ประชากรเขตเมือง	สัดส่วน ม : ช	
เมือง	130,596	24,400	1:4.53	153,904	23,583	1:6.53	-55.15
เชียงคำ	102,136	19,229	1:4.13	117,290	17,878	1:6.56	-58.84
ดอกคำใต้	71,957	15,867	1:4.54	73,696	22,820	1:3.23	28.85
ปง	36,990	8,721	1:4.24	52,537	8,079	1:6.50	-149.1
แม่ใจ	37,067	15,743	1:2.35	38,821	8,034	1:4.83	-95.17
จุน	75,473	7,572	1:9.97	56,312	9,581	1:5.88	49.01
เชียงม่วน	18,401	-	-	19,913	8,125	1:2.45	-
รวม	461,620	92,210	1:5.33	535,621	98,100	1:5.50	-0.02

หมายเหตุ ม = ในเขตเมือง , ช = ชนบท

ที่มา : ปกครองจังหวัดพะเยา , 2536.

3.5.7 ชาวเขาในจังหวัดพะเยา

สภาพทั่วไปของชาวเขาในจังหวัดพะเยา มีวิถีชีวิตดั้งเดิมมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง มีบางส่วนที่ใช้ชีวิตแบบผสมผสานเหมือนกับคนพื้นราบ ส่วนใหญ่มักอยู่เป็นกลุ่มของตนเองตามเผ่าพันธุ์ แต่ในปัจจุบันภาษาพูด การแต่งกาย มีการเปลี่ยนแปลงไปคล้ายคนพื้นราบ การนับถือศาสนาหันมานับถือศาสนาพุทธมากขึ้น แต่ยังมีนับถือบรรพบุรุษกันอยู่

ด้านการศึกษา ชาวเขาในปัจจุบันนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือกันมากขึ้นกว่าเดิม การจัดการศึกษาของรัฐมีหลายรูปแบบหมู่บ้านชาวเขาในจังหวัดพะเยามีโรงเรียนของประถมศึกษา 28 แห่ง โรงเรียนชั่วคราวของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา 11 แห่ง โรงเรียนของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน 1 แห่ง และ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขียวอีก 14 แห่ง

ด้านการศึกษาสาธารณสุข ชาวเขายังประสบปัญหาอยู่มากในเรื่องการเจ็บป่วย เนื่องจากชาวเขามักรับประทานอาหารไม่ตรงเวลาจึงพบว่าเจ็บป่วยเป็นโรคระบบทางเดินอาหาร ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม พบว่า ชาวเขามีส่วนที่ถูกละเลย 876 แห่ง มีระบบประปาหมู่บ้าน 21 แห่ง มีแหล่งน้ำสะอาดตามธรรมชาติอยู่ทุกหมู่บ้าน อัตราการเพิ่มของประชากรชาวเขาอยู่ในอัตราร้อยละ 2.10

ด้านการปกครอง ประชากรทั้ง 43 หมู่บ้าน ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามพรบ.ลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 จำนวน 21 หมู่บ้าน โดยมีผู้นำท้องถิ่นที่เป็นกำนันจำนวน 1 หมู่บ้าน ในเขตตำบลผาข่าน้อย อำเภอปง ส่วนด้านการทะเบียนราษฎรปรากฏว่ามีประชากรชาวเขาได้รับการพิจารณาลงสัญชาติไทยและมีรายชื่อในทะเบียนบ้าน ทร. 14 จำนวน 12,661 คนหรือร้อยละ 89.44 มีบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน 6,262 คน ในส่วนของชนเผ่าลื้อนั้นมีผู้ได้รับการพิจารณาลงสัญชาติไทย และมีรายชื่อในทะเบียนบ้าน ทร. 14 จำนวน 216 คนคิดเป็นร้อยละ 75.26 มีบัตรประจำตัวประชาชน 153 คน รวมประชากรที่ได้รับการพิจารณาลงสัญชาติไทยและมีรายชื่อในทะเบียนบ้าน ทร. 14 จำนวนทั้งสิ้น 12,877 คน คิดเป็นร้อยละ 90.07

ด้านเศรษฐกิจ ชาวเขาในจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม โดยมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินทั้งสิ้น 53,223 ไร่ ในการปลูกข้าวไร่ ผัก ข้าวโพด และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ โดยมีพื้นฐานการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน แต่มีพืชบางชนิดที่ชาวเขาปลูกเป็นแหล่งเงินสด เช่น ข้าวโพด ผัก ถั่วแดงหลวง นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ชาวเขายังมีอาชีพรองคือ การรับจ้าง การหาของป่า การค้าขาย จากการสำรวจในการเกษตรในปี 2534 พบว่า ชาวเขามีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 29,671 บาท/ปี ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 4,963 บาท/ปี ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของจังหวัดประมาณ 2.8 เท่า (รายได้เฉลี่ยต่อประชากรของจังหวัดพะเยา ปี 2532 เท่ากับ 14,044 บาท)

จังหวัดพะเยา มีชาวเขาอาศัยกระจัดกระจายตามบริเวณเทือกเขาสูงบริเวณ ในเขตท้องที่ 6 อำเภอ ยกเว้นอำเภอจุน จำนวนทั้งสิ้น 3 เผ่า ได้แก่ เผ่าเข้า เผ่าแม้ว (ม้ง) และลีซอ มีประชากรใน 42 หมู่บ้าน 1,868 ครัวเรือน 2,249 ครอบครัว 13,704 คน เป็น ชาวเขาเผ่าเข้ามากที่สุด คือ 7,644 คน คิดเป็นร้อยละ 55.78 รองลงมา คือเผ่าแม้ว (ม้ง) มีจำนวน 5,878 คน คิดเป็นร้อยละ 42.89 ชาวเขาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอปงจำนวน 19 หมู่บ้าน 7,113 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 รองลงมาคือ อำเภอเชียงคำ เชียงม่วน แม่ใจ เมืองพะเยา และดอกคำใต้ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.33

ตารางที่ 3.33 ข้อมูลประชากรชาวเขาจังหวัดพะเยา แยกรายอำเภอ

หมู่บ้าน (จำนวน) : ประชากร (คน)

อำเภอ	เผ่าเข้า	เผ่าแม้ว (ม้ง)	เผ่าลีซอ	รวม
เมือง	1 : 382	-	-	1 : 382
แม่ใจ	3 : 458	-	1 : 182	4 : 640
ดอกคำใต้	1 : 279	-	-	1 : 279
ปง	14 : 3,012	5 : 4,101	-	19 : 6,113
เชียงคำ	11 : 2,542	4 : 1,777	-	15 : 4,319
เชียงม่วน	3 : 971	-	-	3 : 971
รวม	32 : 7,644	9 : 5,878	1 : 182	42 : 13,704

ที่มา : ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดพะเยา, กันยายน 2535.

3.6 ระบบการบริการพื้นฐาน

3.6.1 การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดพะเยา ใช้เส้นทางคมนาคมทางบกทางรถยนต์เป็นหลัก เนื่องจากไม่มีการคมนาคมทางอื่น เส้นทางหลวงในจังหวัดพะเยาที่อยู่ในการควบคุมของแขวงทางพะเยา เป็นระยะทางทั้งสิ้น 570.932 กิโลเมตร ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดิน แบ่งเป็นทางบำรุง 556.709 กิโลเมตร เป็นเส้นทางรักษาสถานทาง 14.233 กิโลเมตร เป็นเส้นทางลาดยาง 559.882 กิโลเมตร และทางลูกรัง 11.050 กิโลเมตร

1) เส้นทางหลักที่ใช้ในการคมนาคม

1.1) เส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงในโครงข่ายเส้นทางควบคุมของแขวงทางพะเยา

- ถนนพหลโยธิน สายเอเชีย A1 พะเยา-ลำปาง ระยะทาง 130 กิโลเมตร

- ถนนพหลโยธิน สายเอเชีย A1 พะเยา-เชียงราย ระยะทาง 90 กิโลเมตร

- ถนนสายพะเยา-ดอกคำใต้-จุน-ปง-เชียงม่วน-น่าน ระยะทาง 176 กิโลเมตร

- ถนนสายพะเยา - วังเหนือ - เชียงใหม่ ระยะทาง 140 กิโลเมตร

1.2) เส้นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานคร

- ถนนสายพะเยา-แพร่-อุตรดิตถ์-พิษณุโลก-นครสวรรค์-กรุงเทพฯ ระยะทาง 712 กิโลเมตร

- ถนนสายพะเยา-ลำปาง-ตาก-กำแพงเพชร-นครสวรรค์-กรุงเทพฯ ระยะทาง 751 กิโลเมตร

1.3) เส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างของจังหวัดพะเยา

- พะเยา-ดอกคำใต้ ระยะทาง 16 กิโลเมตร
- พะเยา-แม่ใจ ระยะทาง 22 กิโลเมตร
- พะเยา-จุน ระยะทาง 50 กิโลเมตร
- พะเยา-ป่าง ระยะทาง 80 กิโลเมตร
- พะเยา-เชียงคำ ระยะทาง 82 กิโลเมตร
- พะเยา-เชียงม่วน ระยะทาง 119 กิโลเมตร

1.4) เส้นทางคมนาคมภายในตัวเมืองพะเยา

- วิทยาลัยเทคนิคพะเยา - แยกวงเหนือ
(รอบเมือง) ระยะทาง 15 กิโลเมตร

2) อัตราค่าโดยสารรถและตารางเดินรถโดยสารประจำทางจังหวัดพะเยา มีบริการเดินรถโดยสารประจำทาง 4 ประเภท คือ รถธรรมดา ปรับอากาศชั้น 2 ชั้น 1 และ ชั้น 1 (พิเศษ 24 ที่นั่ง) การเดินรถโดยสารระหว่างอำเภอภายในจังหวัดพะเยามีบริการ เฉพาะรถธรรมดา และ การเดินรถโดยสารระหว่างพะเยา-กรุงเทพฯ เท่านั้นที่ให้บริการรถปรับ อากาศชั้น 1 (พิเศษ 24 ที่นั่ง)

เวลาการเดินรถของจังหวัดพะเยาอยู่ระหว่างช่วงเวลา 05.00 ถึง 21.00 น. การเดินทางระหว่างอำเภอภายในจังหวัดจะมีความถี่การเดินรถประมาณทุก 15 นาที จังหวัดใกล้เคียงเช่น เชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แพร่ จะมีความถี่การเดินรถประมาณทุกครึ่ง ชั่วโมง ส่วนจังหวัดที่มีระยะทางไกลไปกว่านั้นการเดินทางจะอยู่ในช่วงเช้าก่อน 10.00 น. และ ช่วงเย็นระหว่างเวลา 18.00-20.00 น. (ตารางที่ 3.35)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.34 อัตราค่าโดยสารและตารางเวลาเดินรถโดยสาร

จากพะเยาถึง	อัตราค่ารถประจำทาง (บาท)				ตารางเวลาเดินรถ	
	รถธรรมดา	ปรับอากาศ ชั้น 2	ปรับอากาศ ชั้น 1	ปรับอากาศ (24 ที่นั่ง)	ออกจาก พะเยา	ถึง พะเยา
สาขารอบเมือง	5.00	-	-	-	06.00-18.00	-
อำเภอรอบนอก	4-33.50	-	-	-	05.00-18.00	07.00-20.00
เชียงราย	25.50	-	-	-	05.00-18.00	07.00-20.00
เชียงใหม่	42.50	-	82.00	-	09.00-19.00	09.00-19.00
แม่สาย	40.50	-	-	-	07.00-18.00	09.00-20.00
เชียงใหม่	40.50	-	-	-	07.00-18.00	09.00-20.00
ลำปาง	37.50	-	-	-	05.00-15.00	08.00-20.00
เชียงใหม่	-	71.00	91.00	-	07.00-15.00	09.00-21.00
น่าน	-	72.00	91.00	-	07.00-14.00	11.00-17.00
พิษณุโลกสายใหม่	82.50	157.00	-	-	09.00-11.00	13.00-16.00
พิษณุโลกสายเก่า	-	131.00	-	-	09.00-11.00	13.00-16.00
นครสวรรค์	112.50	-	-	-	07.00-19.00	17.00-20.00
ขอนแก่น	167.00	234.00	301.00	-	06.00-19.00	04.00-16.00
นครพนม	224.50	-	404.00	-	06.00-19.00	05.00-17.00
นครราชสีมา	177.00	-	319.00	-	06.00-19.00	04.00-16.00
พัทธยา	-	-	382.00	-	07.00	19.00
กรุงเทพฯ	168.00	235.00	302.00	470.00	09.00-20.30	04.00-20.00

ที่มา : สำนักงานขนส่งจังหวัดพะเยา, 2535.

3.6.2 ไฟฟ้า

ในปี 2535 จังหวัดพะเยามีจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ 668 หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 98.67 ของหมู่บ้านในจังหวัดพะเยาทั้งหมด หมู่บ้านที่ไม่มีไฟฟ้าใช้มีเพียง 9 หมู่บ้าน อยู่ในอำเภอปง 5 หมู่บ้าน อำเภอแม่ใจ 2 หมู่บ้าน และอยู่ในอำเภอเชียงคำ และอำเภอเมืองที่ละ 1 หมู่บ้าน

หมู่บ้านในอำเภอจุนมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 ส่วนอำเภอดอกคำใต้ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้านในปี 2535 เช่นกัน ในขณะที่หมู่บ้านของอำเภออื่นก็มีการเพิ่มขึ้นของการมีไฟฟ้าใช้ทุกอำเภอ (ตารางที่ 3.35)

ตารางที่ 3.35 หมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ของจังหวัดพะเยาแยกรายอำเภอ

อำเภอ	2531			2535		
	หมู่บ้านทั้งหมด	มีไฟฟ้าใช้	ร้อยละ	หมู่บ้านทั้งหมด	มีไฟฟ้าใช้	ร้อยละ
เมือง	162	161	99.38	172	171	99.42
แม่ใจ	56	55	98.21	61	59	96.72
ดอกคำใต้	112	111	99.11	117	117	100.00
จุน	58	58	100.00	66	66	100.00
ปง	76	58	76.32	78	73	93.59
เชียงคำ	145	139	95.86	158	157	99.37
เชียงม่วน	25	21	84.00	25	25	100.00
	634	603	95.11	677	668	98.67

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดพะเยา, 2535.

ในปี พ.ศ.2535 จำนวนผู้ใช้กระแสไฟฟ้าของจังหวัดพะเยารวม 97,672 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้รวม 4,535,160.35 กิโลวัตต์ และรายได้ค่าไฟฟ้ารวม 7,005,636.54 บาท อำเภอเมืองพะเยาเป็นอำเภอที่มีจำนวนของผู้ใช้ไฟฟ้า, จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ และรายได้ค่ากระแสไฟฟ้ามากที่สุดของจังหวัดในอัตราร้อยละ 29.22 , 50.56 และ 46.14 ตามลำดับ ส่วนอำเภอเชียงม่วนเป็นอำเภอที่มีจำนวนของผู้ใช้ไฟฟ้า, จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ และรายได้ค่ากระแสไฟฟ้าน้อยที่สุดของจังหวัดมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุดของจังหวัดคือเพียงร้อยละในอัตรา คือ 4.19 , 3.46 และ 3.05 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.36)

ตารางที่ 3.36 จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า จำนวนและรายได้ของกระแสไฟฟ้าที่ใช้ในจังหวัดพะเยา

หน่วยบริการ	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า		จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้		รายได้ค่ากระแสไฟฟ้า	
	ราย	ร้อยละ	หน่วย/กิโลวัตต์	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
กฟจ.พะเยา	28,537	29.22	2,292,912.37	50.56	3,232,364.90	46.14
กรฟ.ดอกคำใต้	10,924	11.18	253,678.42	5.59	464,082.01	6.62
กรฟ.ห้วยลาน	4,116	4.21	264,864.17	5.84	378,920.24	5.41
กรฟ.แม่ใจ	8,669	8.88	273,266.41	6.03	442,582.86	6.32
กรฟ.จุน	11,387	11.66	327,546.58	7.22	593,076.98	8.47
กรฟ.ปง	8,965	9.18	156,806.72	3.46	397,594.12	5.67
กรฟ.เชียงคำ	20,980	21.48	809,302.54	17.85	1,283,118.73	18.32
กรฟ.เชียงม่วน	4,094	4.19	156,783.14	3.46	213,896.70	3.05
รวม	97,672	100.0	4,535,160.35	100.0	7,005,636.54	100.0

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดพะเยา, 2535.

ในปี พ.ศ.2535 จังหวัดพะเยามีรายได้จากค่ากระแสไฟฟ้า จำนวน 7,005,636.54 บาท รายได้ค่ากระแสไฟฟ้าส่วนใหญ่เป็นการใช้เพื่อการอยู่อาศัยจำนวน 3,745,489.96 บาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 53.46 รองลงมาเป็นการใช้เพื่อการพาณิชย์ (ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก) เพื่ออุตสาหกรรม และเพื่อหน่วยราชการและสาธารณะประโยชน์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.37

ตารางที่ 3.37 รายได้ค่ากระแสไฟฟ้าของจังหวัดพะเยาแยกตามประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า

ประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า	รายได้ค่ากระแสไฟฟ้า	
	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
ประเภทที่ 1 เพื่อที่อยู่อาศัย	3,745,489.96	53.46
ประเภทที่ 2 เพื่อการพาณิชย์	2,201,004.79	31.42
- ธุรกิจขนาดเล็ก	2,085,780.83	29.77
- ธุรกิจขนาดใหญ่	115,223.96	1.65
ประเภทที่ 3 เพื่อการอุตสาหกรรม	673,941.47	9.62
ประเภทที่ 4 ส่วนราชการและสาธารณประโยชน์	385,200.32	5.50
- โรงพยาบาล-สถานศึกษา-สถานบริการของรัฐ	332,692.21	4.75
- สบู่ น้ำเพื่อการเกษตร และสาธารณะ	52,508.11	0.75
รวม	7,005,636.54	100.00

ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดพะเยา, 2535

3.6.3 ประปา

การดำเนินงานด้านการประปาในจังหวัดพะเยาอยู่ในความรับผิดชอบของการประปาพะเยา-ดอคำใต้ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการให้บริการงานประปาสำหรับชุมชนเทศบาลเมืองพะเยาและสาขาเทศบาลดอคำใต้ มีอัตราการผลิตรวม 14,400 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน โดยผลิตจ่ายจริงเฉลี่ยประมาณวันละ 9,360 ลูกบาศก์เมตร หรือ คิดเป็นร้อยละ 65.00 ของการผลิตต่อวันทั้งหมด ในปี 2535 มีผู้ใช้น้ำ 9,305 ราย มีอัตราการใช้น้ำเฉลี่ย 0.85 ลูกบาศก์เมตร/วัน/ราย ส่วนในอำเภออื่นจะมีการผลิตน้ำประปาเพื่อใช้ภายในเขตสาขาวิชาที่เป็นที่ตั้งของอำเภอนั้น ๆ

3.6.4 โทรศัพท์

สำนักงานบริการโทรศัพท์พะเยา เปิดให้บริการโทรศัพท์ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดพะเยาแล้ว 4,176 เลขหมายและอีก 1,500 เลขหมายอยู่ระหว่างการจ้างเหมาติดตั้งเป็นการบริการภายในอำเภอเมืองจำนวน 2,000 เลขหมาย หรือร้อยละ 47.89 ของจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ทั้งหมดของจังหวัด และอีก 2,176 เลขหมาย เป็นการให้บริการแก่อำเภอรอบนอก โดยเริ่มเปิดบริการครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2518 ด้วยระบบ CORSS BAR ARF-102 ให้บริการครอบคลุมเฉพาะอำเภอเมืองพะเยา จนกระทั่งปลายปี 2535 จึงเปิดบริการโทรศัพท์ครอบคลุมในทุกอำเภอ โดยมีลำดับการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1) อำเภอเมืองพะเยา

ช่วงเวลา	จำนวนหมายเลขเพิ่ม	รวม
ระยะที่ 1 เมื่อเริ่มบริการ	-	400 เลขหมาย
ระยะที่ 2 20 เมษายน 2527	600 เลขหมาย	1,000 เลขหมาย
ระยะที่ 3 10 กรกฎาคม 2539	600 เลขหมาย	1,600 เลขหมาย
ระยะที่ 4 20 ตุลาคม 2531	400 เลขหมาย	2,000 เลขหมาย
ระยะที่ 5 ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการจ้างเหมาติดตั้ง (ยังไม่ได้เปิดบริการ)	1,500 เลขหมาย	3,500 เลขหมาย

2) อำเภอรอบนอก

สำนักงานบริการโทรศัพท์สาขาของอำเภอต่าง ๆ อยู่ในความรับผิดชอบ
ของสำนักงานบริการโทรศัพท์นยะเยา 6 อำเภอ เริ่มให้บริการในปี 2535 จำนวน 2,176
เลขหมาย มีรายละเอียด ดังนี้

อำเภอดอกคำใต้	จำนวน	512	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 มกราคม 2535
อำเภอแม่ใจ	จำนวน	256	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 ตุลาคม 2535
อำเภอจุน	จำนวน	256	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 พฤศจิกายน 2535
อำเภอปง	จำนวน	256	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 ธันวาคม 2535
อำเภอเชียงคำ	จำนวน	1,024	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 มีนาคม 2535
อำเภอเชียงม่วน	จำนวน	128	เลขหมาย	ให้บริการเมื่อ	20 พฤศจิกายน 2535

นอกจากเลขหมายโทรศัพท์ภายในพื้นที่โทรศัพท์ จังหวัดนยะเยายังมี
บริการระบบอื่น อันได้แก่

- ระบบวิทยุ-โทรศัพท์ (MULTI ACCESS) จำนวน 8CH
- ระบบ CELLULAR 470 MHZ จำนวน 8CH
- ระบบ CELLULAR 900 MHZ จำนวน 8CH
- โทรศัพท์สาธารณะระบบวิทยุ (TDMA) จำนวน 31 ตำบล
- วงจรเช่า จำนวน 61 วงจร
- โทรศัพท์สาธารณะ (อำเภอเมือง)

แบบใช้บัตร 15 เลขหมาย

มีผู้ดูแล 4 เลขหมาย

หยอดเหรียญ 23 เลขหมาย

- โทรศัพท์สาธารณะ (ต่างอำเภอ)

อำเภอแม่ใจ 4 เลขหมาย

อำเภอปง 3 เลขหมาย

อำเภอเชียงม่วน 2 เลขหมาย

อำเภอเชียงคำ 7 เลขหมาย

อำเภอดอกคำใต้

4 เลขหมาย

อำเภอจุน

3 เลขหมาย

3.6.5 ไปรษณีย์โทรเลข

ไปรษณีย์โทรเลขของจังหวัดพะเยาปัจจุบันมีการให้บริการครอบคลุมทุกอำเภอ ทั้งของรัฐและการอนุญาตให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการคือ ไปรษณีย์อนุญาตเอกชน (ปณช.) มีการให้บริการที่สำคัญ คือ การบริการด้านไปรษณีย์ การบริการด้านโทรคมนาคม และบริการด้านการเงิน

ปัจจุบันจังหวัดพะเยามีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขบริการจำนวน 8 แห่ง คืออยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา 2 แห่งและอยู่ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 แห่ง สำหรับที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน (ปณช.) อยู่ในความควบคุม 8 ที่ทำการในเขตอำเภอเมืองที่ตำบลทุ่งดอกเจน แม่กา แม่ปืม ห้วยแก้ว แม่นาเรือ บ้านใหม่และบ้านสาาง

3.6.6 การสื่อสารมวลชน

สถานีวิทย ในจังหวัดพะเยามี 5 สถานี คือ

- 1) สถานีวิทยุกองบัญชาการตำรวจภูธร 3 จังหวัดพะเยา (บขภ.3)
- 2) สถานีวิทยุกองทัพนาคที่ 3 จังหวัดพะเยา (ทภ.3)
- 3) สถานีวิทยุ กวส.4
- 4) สถานีวิทยุองค์การสื่อสารแห่งประเทศไทย จังหวัดพะเยา
- 5) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดพะเยา

3.7 การท่องเที่ยว

3.7.1 แหล่งท่องเที่ยว

กว๊านพะเยา ป่าไม้ ภูเขา แหล่งน้ำและน้ำตก ซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถาปัตยกรรมและศาสนสถาน และสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญของจังหวัดมีดังนี้

- 1) กว๊านพะเยา เป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่กึ่งกลางใจเมืองพะเยาทางทิศตะวันตกของกว๊านพะเยา มีเทือกเขาทอดยาวเป็นแนวธรรมชาติ กว๊านพะเยานับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของจังหวัด
- 2) น้ำตกจำปาทองอยู่ห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 25 กิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตนอุทยานแห่งชาติดอยหลวง เป็นน้ำตกที่สวยงามมีน้ำไหลตลอดปี และเป็นลำน้ำสาขาหนึ่งที่เป็นต้นกำเนิดของกว๊านพะเยา
- 3) น้ำตกภูซางอยู่ในเขตอำเภอเชียงคำ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดกลางที่ไหลจากภูเขาที่มีแหล่งซับน้ำเป็นบริเวณกว้างมีความสูงของน้ำตกประมาณ 8 เมตร
- 4) น้ำตกผาแดง อยู่ในเขตอำเภอแม่ใจห่างจากตัวอำเภอประมาณ 13 กิโลเมตร มีความสวยงามมาก
- 5) วนอุทยานบ้านถ้ำอยู่ในเขตอำเภอดอกคำใต้ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ดีมาก มีน้ำพุ สวนป่าและถ้ำ ซึ่งภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยงดงามน่าดู นอกจากนี้ยังมีวัดที่เป็นที่ประดิษฐานของพระธาตุจอมศีล
- 6) อ่างเก็บน้ำแม่ปืมอยู่ในเขตอำเภอแม่ใจห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 20 กิโลเมตร
- 7) หนองเล็งทราย อยู่ในเขตอำเภอแม่ใจ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5

กิโลเมตร เป็นบึงธรรมชาติที่งดงามมากมีพื้นที่ประมาณ 3,500 ไร่

8) วัดศรีโคมคำ หรือวัดพระเจ้าตนหลวง ตั้งอยู่ริมกว๊านพะเยา มีพิพิธภัณฑ์ วัดอุโบราณ ศิลาจารย์ของวัดต่าง ๆ และ เป็นที่ประดิษฐานขององค์ " พระเจ้าตนหลวง " พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองพะเยา ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเชียงแสนที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ นอกจากนี้ยังมี พระพุทธบาทจำลอง

9) วัดอนาลโย อยู่บนดอยบุษราคัมในเขตนอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 17 กิโลเมตร บริเวณวัดมีสิ่งก่อสร้างเพื่อใช้ประกอบศาสนกิจที่งดงามวิจิตรตระการตา และมีสวนป่าร่มรื่นมาก

10) วัดศรีอุโมงค์คำ ตั้งอยู่กลางใจเมืองพะเยา มีเจดีย์สมัยเชียงแสนและพระพุทธรูป "พระเจ้าล้านตื้อ" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสกุลพะเยา

11) วัดป่าแดง-ขุนนาค อยู่ห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดพะเยาเดิมเป็น 2 วัดแยกจากกันและมีอาณาเขตติดต่อกัน วัดนี้มีเจดีย์เก่าแก่เป็นทรงกลดคล้ายกับเจดีย์ทรงลังกา แต่มีฐานสี่เหลี่ยมก่ออิฐยกสูง

12) วัดราชคฤห์ ตั้งอยู่ในตัวเมืองพะเยา มีเจดีย์เก่าแก่มาก ภายในพระวิหารเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปที่งดงามมาก แบบเดียวกับพระพุทธรูปพระเจ้าล้านตื้อ บริเวณวัดยังมีพระพุทธรูปหินทรายเป็นจำนวนมาก

13) โบราณวัตถุเวียงลอ เวียงลอเป็นเมืองของพระลอที่เป็นคู่เสน่หาของพระเพื่อนพระแพง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอลองห่างจากตัวอำเภอลองประมาณ 15 กิโลเมตร

14) วัดศรีจอมเรืองตั้งอยู่ในตัวเมืองพะเยาเป็นวัดเก่าแก่มากมีศิลป การก่อสร้างสวยงามแบบไทยผสมพม่าในวันออกพรรษาทุกปีจะมีการจัดงานปอยหลวงที่วัดนี้ ซึ่งเป็นงานใหญ่งานหนึ่งของจังหวัด

- 15) วัดนันทารามตั้งอยู่กลางชุมชนอำเภอเชียงคำมีศิลปะแบบไทยใหญ่
- 16) วัดพระเจ้านั่งดิน ตั้งอยู่ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร ภายในอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานขององค์"พระเจ้านั่งดิน" และมีภาพพระนุชทองค์เสด็จลงมาจกดาวดิ่งส่นบนผนังอุโบสถ
- 17) หมู่บ้านไทยลือบ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำห่างจากตัวอำเภอประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านชาวไทยใหญ่เชื้อสายลือที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้ เช่น การแต่งกายและลักษณะของบ้านเรือน
- 18) หมู่บ้านชาวเขาเผ่าเข้าบ้านปางปูเลาะอยู่ในเขตอำเภอแม่ใจห่างจากตัวอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร มีทางรถยนต์เข้าถึงได้
- 19) กาดวัด อยู่ที่บ้านแม่ต้า อำเภอเมืองพะเยาอยู่ห่างจากตัวเมืองพะเยาประมาณ 5 กิโลเมตร กาดวัดเป็นตลาดนัดว้ซึ่งมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนว้ของประชาชน โดยจะมีการซื้อขายกันทุกวันจันทร์ ภายในบริเวณตลาดจะมีเครื่องจักรสาน และสินค้าพื้นเมืองขาย

3.7.2 สิ่งบริการอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2535 "แผนการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกว้านพะเยา " ได้กล่าวถึง สิ่งบริการอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา ว่า "... สิ่งบริการอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในเมืองพะเยายังมีน้อยโดยเจเนาะที่นักท่องเที่ยวได้มาตรฐาน และไม่มีแหล่งบันเทิงในตอนกลางคืน" ซึ่งจากการศึกษาจากข้อมูลสถิติสถานบริการที่สำคัญของจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2535 พบว่า สิ่งบริการและอำนวยความสะดวกประเภทโรงแรมและบังกาโล และภัตตาคารและร้านอาหาร ของจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่ อยู่ในอำเภอเมืองพะเยา ส่วนราคาค่าห้องพักของโรงแรมและบังกาโลที่อยู่ในอำเภอเมืองพะเยามีอัตราค่าเช่าต่อคืน อยู่ระหว่าง 70-1,000 บาท ส่วนในอำเภออื่น อยู่ในราคาค่าเช่าต่อคืนไม่เกิน 100 บาท (ภาวะเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา ปี 2537)

3.8 สรุปศักยภาพและบทบาทของจังหวัดน่าน

3.8.1 ศักยภาพในการพัฒนา

กองผังภาค สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย (2533) ได้สรุปศักยภาพหรือสิ่งที่มีอยู่ หรืออาจมีขึ้นได้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือสามารถจะนำมาเป็นปัจจัยในการพัฒนาได้ในอนาคต ซึ่งจังหวัดน่านมีศักยภาพในการพัฒนานั้นที่ ดังนี้

- จังหวัดน่านเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของอนุภาคภาคเหนือตอนบน

- แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดน่านมีแหล่งน้ำจืด และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของอนุภาคภาคเหนือตอนบน ได้แก่ กว๊านพะเยา ซึ่งเป็นแหล่งประมงน้ำจืด รวมถึงการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม

- ที่ตั้งของจังหวัดสามารถติดต่อกับเมืองใหญ่ในอนุภาคได้สะดวกทั้ง 3 เมืองอันได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง ศักยภาพของพื้นที่ในแง่ที่ตั้งโดยมีดัชนีการเข้าถึงเป็นเครื่องวัดจากรายงานผังภาคเหนือ ปรากฏว่า ในการเปรียบเทียบค่าดัชนีการเข้าถึงภายในภาคเหนือ พบว่า จังหวัดน่านมีดัชนีการเข้าถึงสูงในระดับเดียวกับจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแพร่ โดยมีค่าดัชนีการเข้าถึงเป็นลำดับรองจากจังหวัดลำปาง และลำพูน ซึ่งมีค่าดัชนีการเข้าถึงสูงสุด นอกจากนี้จังหวัดน่านเป็นจังหวัดชายแดนซึ่งด้านตะวันออกติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบันมีการติดต่อค้าขายกันพอสมควร แต่ยังไม่เป็นลักษณะตลาดเสรี ซึ่งหากสามารถเปิดเป็นจุดค้าเสรีได้และปรับปรุงเส้นทางให้เข้าถึงได้โดยสะดวกก็จะเป็นเป็นสร้างความสนใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนทางเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งเป็นการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สู่พื้นที่ชนชนชายแดน

- แหล่งการท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน จังหวัดน่านมีลักษณะภูมิประเทศและอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่น ๆ ในอนุภาคเดียวกัน สภาพพื้นที่ยังเป็นธรรมชาติอยู่มาก นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางเชื่อมโยงและอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง ซึ่งสามารถจัดเป็นวงจรการท่องเที่ยวได้

3.8.2 วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดพะเยา

กองผังภาค (อ้างแล้ว) ได้วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดพะเยา โดยใช้ปัจจัยทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้วิธีการเชิงซ้อน (Sieve Analysis) สรุปพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นเมืองในอนาคต ได้ดังนี้

1) พื้นที่ที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาเป็นเมือง เป็นพื้นที่ที่สะดวกในการเข้าถึงสูงทั้งทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัดโดยสามารถติดต่อหรือเชื่อมโยงกับอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดใกล้เคียงได้สะดวกและมีระยะทางไม่ห่างกันมากนัก เช่น อำเภอพาน อำเภอป่าแดด อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อำเภองาว จังหวัดลำปาง อำเภอท่าวังผา อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังเป็นบริเวณที่มีสมรรถนะดินทางการเกษตรต่ำ มีพื้นที่ 139 ตร.กม. โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณทางด้านตะวันตกของจังหวัด ได้แก่ บริเวณทางตอนของอำเภอเมืองและต่อเนื่องไปถึงอำเภอแม่ใจ บริเวณทางตอนใต้ของอำเภอเมือง ทางตอนเหนือของอำเภอเชียงคำ และบริเวณทางตอนเหนือ รวมทั้งทางตอนใต้ของอำเภอปง

2) พื้นที่ที่เหมาะสมปานกลางในการพัฒนาเป็นเมืองจะเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดมีประมาณ 614 ตร.กม. โดยจะเป็นพื้นที่ห่างจากเขตเมืองหรือเขตชุมชนออกมา มีการคมนาคมและเส้นทางการเข้าถึงพื้นที่สะดวกน้อยกว่าพื้นที่แรก และเป็นพื้นที่ที่มีสมรรถนะดินทางการเกษตรค่อนข้างต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเชียงคำ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน และอำเภอปง โดยกลุ่มพื้นที่ดังกล่าวนี้มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองสูงรองจากพื้นที่กลุ่มแรก และเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากชุมชนเมืองปัจจุบัน

3) พื้นที่อาจนำมาพัฒนาเมืองหรือใช้ประโยชน์อย่างอื่น พื้นที่ดังกล่าวจะเป็นบริเวณแหล่งเกษตรกรรมของจังหวัด ซึ่งมีสมรรถนะดินทางการเกษตรค่อนข้างต่ำ-ปานกลางค่อนข้างสูง โดยมากอยู่บริเวณอำเภอจุนซึ่งพื้นที่ต่อเนื่องกับอำเภอเชียงคำ บริเวณทางตอนเหนือของอำเภอปงและอำเภอจุน รวมทั้งบริเวณทางตอนใต้ของอำเภอดอกคำใต้ พื้นที่ดังกล่าวมี 377 ตร.กม. นอกจากนี้ยังเป็นบริเวณที่มีลักษณะการเข้าถึงด้วยทางหลวงท้องถิ่นซึ่งเป็นเส้นทางที่ใช้เดินทางได้สะดวกเฉพาะฤดูแล้งหรือทางที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง

4) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาเป็นเมือง พื้นที่บริเวณดังกล่าว อยู่ทางด้านตะวันตกของอำเภอดอกคำใต้ ซึ่งพื้นที่ติดกับอำเภอเมืองพะเยา มีพื้นที่ 36 ตร.กม. พื้นที่บริเวณนี้จะเป็นพื้นที่ที่มีการคมนาคมเข้าถึงไม่สะดวกและเป็นเขตพื้นที่ได้รับน้ำจากกว๊านพะเยา ซึ่งสามารถทำการเกษตรกรรมได้ปีละ 2 ครั้ง พื้นที่ส่วนนี้ควรสงวนไว้สำหรับการใช้ที่ดินในภาคเกษตรกรรม

แนวโน้มการขายตัวของชุมชนจะเป็นไปตามแนวถนนสายหลักต่าง ๆ ที่สามารถเข้าสู่พื้นที่จังหวัดเชียงรายได้ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1202 และ 1021

3.8.3 บทบาทและหน้าที่ของชุมชน

กองผังภาค (อ้างแล้ว) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองของจังหวัดพะเยา ในปี พ.ศ. 2533 พบว่า มีชุมชนเมืองทั้งหมด 8 แห่ง ประกอบด้วย ชุมชนระดับเทศบาล 1 แห่ง ระดับสุขาภิบาล 7 แห่ง มีพื้นที่รวม 67 ตร.กม. ชุมชนดังกล่าวมีโครงสร้างระบบชุมชนศูนย์กลางโดยพิจารณาจัดเป็นชุมชนศูนย์กลางบริการทางเศรษฐกิจและสังคมตามขอบเขตการให้บริการจะมีจำนวนชุมชนในแต่ละระดับ คือ

- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 ทำหน้าที่ให้บริการชุมชนภายในพื้นที่จังหวัด คือ ชุมชนเทศบาลเมืองพะเยา
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2 ทำหน้าที่ให้บริการภายในพื้นที่อำเภอและอำเภอใกล้เคียง ได้แก่ ชุมชนเมืองเชียงคำ ซึ่งจะทำหน้าที่ให้บริการทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชากรในเขตอำเภอเชียงคำเอง และอำเภอใกล้เคียง คือ อำเภอปง อำเภอจุน บางส่วนของอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และประชากรบางส่วนจากประเทศลาว ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ตามแนวพรมแดนไทย-ลาว ในเขตอำเภอเชียงคำ
- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3 ให้บริการภายในพื้นที่อำเภอและบริเวณใกล้เคียง

มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนเมืองดอกคำใต้ ชุมชนห้วยข้าวก่ำ (อำเภอจุน) และ ชุมชนแม่ใจและปาง

- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 4 ให้บริการภายในพื้นที่สุขภาพและบริเวณใกล้เคียงมี 2 ชุมชน คือ ชุมชนเมืองเชียงม่วน สบง (อำเภอเชียงคำ)

โครงสร้างระบบชุมชนศูนย์กลางในปี พ.ศ.2533 จึงมีส่วนส่วนของชุมชนศูนย์กลางลำดับ 1:2:3:4 เท่ากับ 1:1:4:2 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระบบชุมชนของจังหวัดพะเยาขาดชุมชนเมืองลำดับ 2 และชุมชนเมืองขนาดเล็ก (ชุมชนศูนย์กลางลำดับ 4) ที่จะทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมและให้บริการปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีพแก่ประชากรในพื้นที่ชนบท ดังนั้นแนวทางการพัฒนาเมืองในจังหวัดพะเยาจึงต้องส่งเสริมให้มีชุมชนเมืองศูนย์กลางลำดับ 2 เพิ่มขึ้น อีกทั้งดำเนินการพัฒนาชุมชนขนาดเล็กในชนบทให้มีกระจายครอบคลุมพื้นที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางการบริการปัจจัยพื้นฐานแก่ประชาชนในพื้นที่ชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย